

Πώς να αποτρέψετε και να καταπολεμήσετε διάφορες μορφές βίας κατά των ΛΟΑΤΙ+ και των μη συμμορφούμενων με το φύλο τους παιδιών

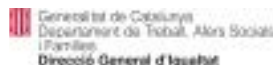
Εγχειρίδιο για Επαγγελματίες που εργάζονται στους Τομείς:
της Εκπαίδευσης, της Υγείας, της Οικογενειακής Μέριμνας και
της Παιδικής Προστασίας, των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και
σε Δημόσιους Χώρους

ΕΤΑΙΡΟΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΕΡΓΟΥ

Το έργο „Diversity and Childhood: Changing social attitudes towards gender diversity in children across Europe” χρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα για τα Δικαιώματα, την Ισότητα και την Ιθαγένεια (2014 – 2020) της Ευρωπαϊκής Ένωσης (REC-RDAP-GBV-AG-2018-856680).

Το περιεχόμενο αυτής της δημοσίευσης αποτελεί αποκλειστική ευθύνη των συντακτών της και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να εκληφθεί ότι απηχεί τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Πανεπιστήμιο της Χιρόνα

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ

Bea Sándor

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΓΡΑΦΙΚΩΝ

Zsolt S. Szabó

2020

Η παρούσα δημοσίευση διατίθεται με την άδεια Creative Commons Attribution-Μη Εμπορική Χρήση-Παρόμοια Διανομή 4.0 Διεθνές (CC BY-NC-SA 4.0).

Diversity and Childhood:

Changing social attitudes towards

gender diversity in children

across Europe

Πίνακας Περιεχομένων

0 Εισαγωγή **9**

1 Ορολογία **13**

2 Βία κατά των ΛΟΑΤΙ+ παιδιών: ορισμός, μορφές
και επιπτώσεις **25**

2.1 Ομο-, αμφι-, τρανσ- και ιντερ-φοβία ως έμφυλη βία **27**

2.2 ΛΟΑΤΙ+φοβική βία σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα **30**

2.3 Θεσμική βία εναντίον των ίντερσεξ παιδιών **32**

2.4 Βία μεταξύ ερωτικών συντρόφων σε σχέσεις ομόφυλων και τρανς
ατόμων **34**

2.5 Ενδοοικογενειακή βία **35**

2.6 Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ) **38**

2.7 Συμπεράσματα: βία εναντίον ΛΟΑΤΙ+ παιδιών και νέων μέσα από τις
καθημερινές εμπειρίες παρόχων υπηρεσιών **37**

3 Συμπεριληπτική Εκπροσώπηση: το κλειδί για το σπάσιμο της σιωπής και το τέλος της φίμωσης 43

4 Στάσεις που στηρίζουν ΛΟΑΤΙ+ Παιδιά και Νέους/ες: Παραδείγματα 51

4.1 Βασικές αρχές για επαγγελματίες που εργάζονται με ΛΟΑΤΙ+ παιδιά και νέους/ες 55

4.2 Πρόληψη 58

5 Τι μπορείτε να ξεκινήσετε να κάνετε σήμερα; 61

5.1. Θετικά και υποστηρικτικά βήματα 62

5.2. Όλοι/ες οι επαγγελματίες που εργάζονται με παιδιά και άτομα νεαρής ηλικίας μπορούν και πρέπει 64

6 Λίστα πηγών και οργανισμών 67

7 Βιβλιογραφική Ανασκόπηση 71

Εισαγωγή

Το παρόν εγχειρίδιο εκπονήθηκε στο πλαίσιο του έργου «Diversity and Childhood: Changing social attitudes towards gender diversity in children across Europe» (DaC).

Το παρόν εγχειρίδιο εκπονήθηκε στο πλαίσιο του έργου «Diversity and Childhood: Changing social attitudes towards gender diversity in children across Europe» (DaC). Στα κύρια προσδοκώμενα αποτελέσματα του έργου συγκαταλέγονται η αύξηση της ευαισθητοποίησης και η μείωση των προκαταλήψεων, καθώς επίσης η ενίσχυση της προστασίας από τη βία και η στήριξη των ΛΟΑΤΙ+ και των μη συμμορφούμενων με το φύλο τους παιδιών και νέων¹. Το DaC επιδιώκει επίσης να παράσχει αποτελεσματικά εργαλεία στους ενδιαφερόμενους φορείς, να προωθήσει την ευημερία και τα θεμελιώδη δικαιώματα των ΛΟΑΤΙ+ και των μη συμμορφούμενων με το φύλο τους παιδιών και νέων, καθώς και να εμβαθύνει τις γνώσεις σχετικά με τις πολλαπλές διαστάσεις της βίας που ασκείται σε βάρος τους συμβάλλοντας έτσι στην ουσιαστική ενδυνάμωσή αυτής της ομάδας. Τέλος, αποσκοπεί στην ενσωμάτωση προτύπων για την προάσπιση των δικαιωμάτων των παιδιών σε ένα ευρύ φάσμα τομέων και ενδιαφερόμενων φορέων για την καλύτερη δυνατή προστασία τους από τυχόν βλάβη, κακοποίηση και βία.

1 Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, για στατιστικούς σκοπούς, στον ορισμό της «νεολαίας» περιλαμβάνει τα άτομα ηλικίας 15-24 ετών. Επομένως, με βάση τον ορισμό αυτό, παιδιά είναι τα άτομα με ηλικία κάτω των 14 ετών. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι το Άρθρο 1 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού ορίζει ως «παιδιά» τα άτομα μέχρι την ηλικία των 18 ετών. <https://www.un.org/development/desa/youth/what-we-do/faq.html>

Οι βασικοί επαγγελματικοί τομείς στους οποίους απευθυνόμαστε είναι οι εξής:

1. Εκπαίδευση
2. Υγεία
3. Οικογενειακή Μέριμνα και Παιδική Προστασία
4. Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
5. Δημόσιοι Χώροι και Κοινωνική Δράση (π.χ. όργανα επιβολής του νόμου, κοινωνικοί λειτουργοί κτλ.)

Είναι ευχάριστο που υπάρχουν τόσοι/ες πολλοί/ές επαγγελματίες που εργάζονται με παιδιά και υποστηρίζουν το έργο μας. Ωστόσο, η συγκριτική ανάλυση που βασίστηκε στις εννέα εθνικές ερευνητικές εκθέσεις που συνέταξαν οι εταίροι στο έργο Diversity and Childhood κατέδειξε την επιτακτική ανάγκη να συμπεριληφθεί ΛΟΑΤΚΙ+ θεματολογία στα εκπαιδευτικά προγράμματα όλων των επαγγελματιών που εργάζονται με παιδιά και νέους/ες, π.χ. επαγγελματίες του τομέα της υγείας, συμπεριλαμβανομένων των ψυχολόγων, των εκπαιδευτικών, των κοινωνικών λειτουργών κλπ. Τα κράτη πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι έχουν θετική υποχρέωση να προασπίζουν τα δικαιώματα και την ευημερία των παιδιών παρέχοντας ενημέρωση και, εάν κρίνεται απαραίτητο, στήριξη και φροντίδα. Τα παιδιά και οι νέοι/ες θα πρέπει ακόμη να εμπλακούν στη δημιουργία κοινωνικών περιβαλλόντων στα οποία θα μπορούν να συμμετέχουν ισότιμα τα ΛΟΑΤΚΙ+ και τα μη συμμορφούμενα με το φύλο τους παιδιά. Οι κοινωνίες μας οφείλουν να σέβονται την ποικιλομορφία και να ασχολούνται ενεργά για την επίτευξη αυτού του στόχου προσφέροντας στα παιδιά την ευκαιρία να συμμετάσχουν σε αυτό το έργο.

Ορολογία

Οι άνθρωποι συχνά συγχέουν όρους όπως ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η ταυτότητα φύλου, η έκφραση φύλου και τα χαρακτηριστικά του φύλου. Ωστόσο, η διαφοροποίησή τους είναι θεμελιώδης για την κατανόηση της ορολογίας όταν μιλάμε για ΛΟΑΤΙ+ και ετεροφυλόφιλα/μη τρανς άτομα.

Σεξουαλικός προσανατολισμός αναφέρεται στην ικανότητα κάθε ατόμου για βαθιά στοργή, συναισθηματική και σεξουαλική έλξη τόσο σε οικείες όσο και σε σεξουαλικές σχέσεις με άτομα διαφορετικού ή του ίδιου φύλου ή ακόμη και με άτομα με περισσότερα από ένα φύλα (Theofilorouλος & Paganis, 2019).

Ταυτότητα φύλου αναφέρεται στον ατομικό και εσωτερικό τρόπο που βιώνεται το κοινωνικό φύλο (gender) από κάθε άτομο και που μπορεί να συμπίπτει ή όχι με το αποδοθέν κατά τη γέννησή του φύλο.

ΛΟΑΤΙ+ ακρωνύμιο που χρησιμοποιείται συχνά για την κοινότητα των Λεσβιών, των Ομοφυλόφιλων, των Αμφιφυλόφιλων, των Τρανς, και των Ίντερσεξ ατόμων. Το σύμβολο «+» αφορά επιπλέον ταυτότητες φύλου, όπως οι Κουίρ, που δεν περιλαμβάνονται στο εν λόγω ακρωνύμιο.

Όροι που αφορούν επιπλέον ταυτότητες φύλου και σεξουαλικούς προσανατολισμούς είναι οι ακόλουθοι:

Λεσβία άτομο που αυτοπροσδιορίζεται ως γυναίκα και αισθάνεται

συναισθηματική ή/και σεξουαλική έλξη προς άτομα του ίδιου φύλου (PARADISO, 2019).

Γκέι/Ομοφυλόφιλος άτομο που αυτοπροσδιορίζεται ως άνδρας και αισθάνεται συναισθηματική ή/και σεξουαλική έλξη προς άτομα του ίδιου φύλου (PARADISO, 2019).

Αμφιφυλόφιλος-η-ο (Bisexual) άτομο που αισθάνεται συναισθηματική ή/και σεξουαλική έλξη προς δύο ή περισσότερα φύλα. Συχνά, χρησιμοποιείται ως όρος-ομπρέλα για να περιγράψει διάφορες μορφές πολυσεξουαλικότητας (PARADISO, 2019).

Πανσέξουαλ/Πανσεξουαλικός-ή-ό άτομο που έχει ρομαντική, σεξουαλική ή συναισθηματική επιθυμία για άτομα όλων των ταυτοτήτων φύλου (Theofilopoulos & Paganis, 2019).

Ασέξουαλ άτομο που αισθάνεται πολύ μικρή ή καθόλου σεξουαλική έλξη. Βιώνει τις σχέσεις, την έλξη και τη διέγερση με κάπως διαφορετικό τρόπο. Ο όρος αυτός αναφέρεται σε ένα φάσμα ταυτοτήτων ατόμων που αισθάνονται ελάχιστη ή καθόλου σεξουαλική έλξη (Theofilopoulos & Paganis, 2019).

Όταν συζητάμε για την **ταυτότητα φύλου**, συχνά αναφερόμαστε στο γράμμα «Τ» του ακρωνυμίου ΛΟΑΤΙ+:

Τρανς/Διεμφυλικός-ή-ό πρόκειται για έναν όρο-ομπρέλα, ο οποίος περιλαμβάνει τα άτομα με ταυτότητα φύλου, η οποία διαφέρει από το φύλο που τους αποδόθηκε κατά τη γέννηση. Περιλαμβάνει πολλαπλές ταυτότητες φύλου, όπως ο τρανς άνδρας, η τρανς γυναίκα, το μη δυϊκό άτομο, η απουσία ταυτότητας φύλου (agender) και οι ταυτότητες φύλου που δεν εμπίπτουν στη δυϊκότητα του φύλου και την ετεροκανονικότητα (genderqueer) ή που βιώνονται ως ρευστές και εναλλασσόμενες (genderfluid) κλπ. (Theofilopoulos & Paganis, 2019). Σε αντίθεση με την κοινή αντίληψη, κάποια άτομα αυτής της κατηγορίας μπορεί να αισθάνονται σαν να είναι σε λάθος φύλο χωρίς αυτό

απαραίτητα να σημαίνει ότι υπάρχει και η επιθυμία για χειρουργικό ή ορμονικό επαναπροσδιορισμό.

Φυλομετάβαση η διαδικασία που περιλαμβάνει μερικά ή όλα τα ακόλουθα προσωπικά, ιατρικά και νομικά βήματα: (α) ενημέρωση της οικογένειας, των φίλων και των συναδέλφων από το ενδιαφερόμενο άτομο, (β) χρήση διαφορετικού ονόματος και νέων ανωνυμιών, (γ) διαφορετικό τρόπο ένδυσης, (δ) αλλαγή του ονόματος ή/και του φύλου σε νομικά έγγραφα, (ε) ορμονοθεραπεία, και (στ) ενδεχομένως (αν και όχι πάντα) ένα ή περισσότερα είδη χειρουργικών επεμβάσεων (που είναι γνωστές ως επαναπροσδιορισμός φύλου ή επέμβαση επιβεβαίωσης φύλου). Τα ακριβή βήματα που περιλαμβάνει η φυλομετάβαση ποικίλλουν από άτομο σε άτομο (Theofilopoulos & Paganis, 2019).

Νομική Αναγνώριση Ταυτότητας Φύλου (NATΦ) η επίσημη διαδικασία για την αλλαγή ονόματος και αναγνωριστικού φύλου από διεμφυλικό άτομο στα επίσημα μητρώα και έγγραφα, όπως το πιστοποιητικό γέννησής του, η αστυνομική ταυτότητα, το διαβατήριο ή η άδεια οδήγησης. Σε ορισμένες χώρες, είναι αδύνατο να κατοχυρώσει νομικά κανείς την αναγνώριση του φύλου του (Theofilopoulos & Paganis, 2019).

Επαναπροσδιορισμός φύλου η διαδικασία μέσω της οποίας τα άτομα επαναπροσδιορίζουν το φύλο με το οποίο ζουν, προκειμένου να εκφράσουν καλύτερα την ταυτότητα του φύλου τους. Η εν λόγω διαδικασία μπορεί να περιλαμβάνει, χωρίς να είναι απαραίτητο, ιατρική παρέμβαση, όπως ορμονικές θεραπείες και χειρουργικές επεμβάσεις στις οποίες υποβάλλονται τα τρανς άτομα για να εναρμονίσουν την εικόνα του σώματός τους με το φύλο τους (ILGA Europe 2015).

Επέμβαση επαναπροσδιορισμού φύλου ιατρικός όρος για την ιατρική διαδικασία γνωστή και ως εγχείρηση επιβεβαίωσης φύλου, η οποία εναρμονίζει τα πρωτεύοντα και τα δευτερεύοντα χαρακτηριστικά φύλου του σώματος ενός τρανς ατόμου με την ταυτότητα του φύλου του (ILGA Europe 2015).

Βέβαια, πολλά άτομα αυτοπροσδιορίζονται εκτός του διπόλου των φύλων (αρσενικό-ανδρικό και θηλυκό-γυναικείο).

Μη δυϊκό άτομο (Non binary) άτομο που δεν ταυτίζεται με το δίπολο άνδρας-γυναίκα, αλλά κάπου εκτός ή μεταξύ αυτού. Μερικά μη δυϊκά άτομα χρησιμοποιούν ουδέτερες αντωνυμίες όπως «το» (Theofilopoulos & Paganis, 2019). Συχνά χρησιμοποιείται ως όρος-ομπρέλα στον οποίο συμπεριλαμβάνονται όροι, όπως genderfluid, agender και άλλοι που δεν έχουν ακριβώς την ίδια έννοια αλλά όλοι αναφέρονται σε μία εμπειρία του φύλου, η οποία δεν είναι μόνο αρσενικό ή θηλυκό (National Center for Transgender Equality 2016α Ιούλιος 9).

Κουίρ/Queer πρόκειται για έναν περίπλοκο όρο που επιδέχεται πολλαπλές ερμηνείες. Στο παρελθόν χρησιμοποιούνταν ως υποτιμητικός όρος προς τα άτομα με ομόφυλο σεξουαλικό προσανατολισμό, αλλά στη δεκαετία του 1980 υιοθετήθηκε από ακτιβιστές και ακαδημαϊκούς ως θετικός και συγκρουσιακός αυτοχαρακτηρισμός σε μία προσπάθεια να αμφισβητήσουν τις κοινωνικές νόρμες σχετικά με τη σεξουαλικότητα, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου ή/και άλλες μορφές κανονικότητας. Χρησιμοποιείται συχνά από άτομα που δεν αποδέχονται τις παραδοσιακές έννοιες του φύλου και της σεξουαλικότητας και δεν ταυτίζονται με κανέναν από τους υπόλοιπους όρους του ακρωνυμίου ΛΟΑΤΙ+, αλλά και ως όρος-ομπρέλα για όλα τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα. Ως όρος, ταυτίζεται επίσης με ορισμένα τμήματα της Queer Θεωρίας (PARADISO, 2019). Η queer θεωρία είναι μία σχολή ακαδημαϊκής θεωρίας που αμφισβητεί τα τετροκανονικά κοινωνικά πρότυπα που σχετίζονται με το φύλο και τη σεξουαλικότητα και ισχυρίζεται ότι οι έμφυλοι ρόλοι είναι αποτέλεσμα κοινωνικά κατασκευασμένων ιδεών.

Βιολογικό φύλο (Sex) σχετίζεται με τη γενετήσια ταυτότητα του ατόμου (αν είναι αρσενικό, θηλυκό ή intersex). Οι παράγοντες που καθορίζουν αν ένα άτομο είναι αρσενικό, θηλυκό ή ίντερσεξ είναι γενετικοί, βιολογικοί και ορμονικοί (αναπαραγωγικά όργανα, ορμόνες και χρωμοσώματα). Το βιολογικό φύλο είναι φάσμα και όχι μια ενιαία κατηγορία.

Χαρακτηριστικά φύλου αναφέρονται στα πρωτογενή χαρακτηριστικά φύλου (όπως τα εσωτερικά και τα εξωτερικά γεννητικά όργανα, τα φυλετικά χρωμοσώματα και οι ορμόνες), αλλά και στα δευτερογενή χαρακτηριστικά φύλου (όπως η μυϊκή δομή, η σωματική τριχοφυΐα, η ανάπτυξη του στήθους και άλλα) (PARADISO, 2019).

Ίντερσεξ (Intersex) τα άτομα που αυτοπροσδιορίζονται με αυτόν τον όρο γεννιούνται με χαρακτηριστικά φύλου που δεν ανήκουν αυστηρά στην αρσενική ή τη θηλυκή κατηγορία ή ανήκουν και στις δύο κατηγορίες ταυτόχρονα. Ο όρος αυτός αντιπροσωπεύει ένα φάσμα βιολογικών διαφοροποιήσεων σε σχέση με τα φύλα που απαντώνται φυσικά στο ανθρώπινο είδος. Συμβολίζει επίσης, την αποδοχή του φυσικού γεγονότος ότι το βιολογικό φύλο είναι ένα φάσμα και ότι υπάρχουν άτομα με βιολογικά χαρακτηριστικά που διαφοροποιούνται από τα γνωστά ως αρσενικά ή θηλυκά (Theofilopoulos & Paganis, 2019).

Ένδοσεξ (Endosex) είναι το αντίθετο του ίντερσεξ. Σημαίνει ότι ένα άτομο γεννήθηκε με φυσικά χαρακτηριστικά φύλου (π.χ. χρωμοσώματα, ορμόνες, γεννητικά όργανα) που ταιριάζουν με αυτά που αναμένονται από άτομα αρσενικού ή θηλυκού φύλου.

Cisgender/Cis όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει τα άτομα που δεν είναι τρανς. Χρησιμοποιείται με τον ίδιο τρόπο που ο όρος ετεροφυλόφιλος χρησιμοποιείται με τη σημασία του μη ομοφυλόφιλου.

Ετεροκανονικότητα/cis-κανονικότητα/ετεροσεξισμός/cis-σεξισμός/ενδοσεξισμός αναφέρεται στις πολιτισμικές και κοινωνικές πρακτικές μέσω των οποίων οι άνδρες και οι γυναίκες «καθοδηγούνται» να θεωρούν ότι η ετεροφυλοφιλία είναι η μόνη πιθανή σεξουαλικότητα. Υποδηλώνει ότι η ετεροφυλοφιλία είναι ο μόνος τρόπος για να είναι κανείς «κανονικός» (Theofilopoulos & Paganis, 2019).

Coming out αναφέρεται στην ανακοίνωση/γνωστοποίηση που κάνει αυτοβούλως ένα άτομο σε τρίτα άτομα ή κοινωνικές ομάδες για τον σεξουαλικό-

ερωτικό προσανατολισμό του ή την ταυτότητα φύλου του. Αρκετοί άνθρωποι διστάζουν, ορισμένοι επιλέγουν να κρατήσουν τη ταυτότητα τους κρυφή, άλλοι την γνωστοποιούν σε συγκεκριμένες περιστάσεις ενώ κάποιοι τελευταίοι αποφασίζουν να τη γνωστοποιήσουν ευρύτερα δημόσια. Συνήθως δεν είναι μια εύκολη διαδικασία, εξαιτίας του κινδύνου να αντιμετωπίσουν τυχόν αρνητική διάκριση και προκατάληψη.

Διακρίσεις προκαλούνται επίσης από τον ετερο- και τον cis-σεξισμό. Με τον όρο αυτό αναφερόμαστε στην άνιση ή άδικη μεταχείριση ενός ατόμου που μπορεί να οφείλεται σε μία σειρά λόγων, μεταξύ των οποίων η ηλικία, το εθνοτικό υπόβαθρο, η αναπηρία, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η ταυτότητα/έκφραση και τα χαρακτηριστικά φύλου. Οι μορφές διακρίσεων που πλήττουν ιδιαίτερα τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα είναι οι εξής:

- ➔ **Άμεσες διακρίσεις:** όταν ένα άτομο αντιμετωπίζεται λιγότερο ευνοϊκά από άλλα άτομα λόγω του σεξουαλικού του προσανατολισμού ή της ταυτότητας φύλου του.
- ➔ **Έμμεσες διακρίσεις:** όταν μία φαινομενικά ουδέτερη διάταξη ή πρακτική θέτει σε μειονεκτική θέση άτομα συγκεκριμένου σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου σε σύγκριση με άλλα άτομα.
- ➔ **Πολλαπλές διακρίσεις:** διακρίσεις που βασίζονται σε περισσότερους από έναν λόγους.

Ομοφοβία ο φόβος, ο αδικαιολόγητος θυμός, η μισαλλοδοξία ή/και το μίσος προς τα άτομα με ομόφυλο σεξουαλικό προσανατολισμό (Theofilopoulos & Paganis, 2019).

Τρανσφοβία πλέγμα πολιτισμικών και προσωπικών πεποιθήσεων, απόψεων, στάσεων και επιθετικών συμπεριφορών που οφείλονται σε προκαταλήψεις, αποστροφή, φόβο ή/και μίσος που στρέφεται εναντίον ατόμων ή ομάδων που δεν συμμορφώνονται ή που προσκρούουν στις έμφυλες προσδοκίες και νόρμες των κοινωνιών. Επηρεάζει ιδιαίτερα τα άτομα των οποίων η ταυτότητα φύλου ή η έκφραση φύλου διαφέρει από το φύλο που τους έχει αποδοθεί κατά τη γέννηση (Theofilopoulos & Paganis, 2019).

ΛΟΑΤΙ-φοβία η γενική, ψυχολογική και κοινωνική εχθρότητα απέναντι σε μέλη της ΛΟΑΤΙ+ κοινότητας. Πρόκειται για μία κοινωνική κατασκευή που προωθεί την ετεροφυλοφιλία ως τη μοναδική αποδεκτή σεξουαλικότητα, το βιολογικό φύλο που αποδίδεται κατά τη γέννηση ως τα μοναδικά αποδεκτά φύλα, ενώ παράλληλα δημιουργεί μία ιεραρχία σεξουαλικότητας. Για πολλές φεμινίστριες συγγραφείς, η ομο-λεσβο-αμφι-τρανσ-ίντερ-φοβία έχει τις ρίζες της στον σεξισμό που ενεργεί ως «ελεγκτής» της σεξουαλικότητας και καταστέλλει κάθε συμπεριφορά που υπερβαίνει τα όρια μεταξύ των φύλων. Αν και, υπό αυτή την έννοια, η ομοφοβία, η λεσβοφοβία, η αμφιφοβία, η τρανσφοβία και η ίντερφοβία εντάσσονται στο ίδιο φαινόμενο, είναι σημαντικό να διαχωρίζουμε αυτές τις έννοιες, διότι έχουν διαφορετικές εκδηλώσεις και βαθμούς έντασης.

Παρενόχληση οποιαδήποτε πράξη ή συμπεριφορά, που είναι ανεπιθύμητη στο θύμα, η οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί προσβλητική, ταπεινωτική ή εκφοβιστική σε σχέση με τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα ή/και την έκφραση φύλου του θύματος. Μπορεί να περιλαμβάνει λόγια, χειρονομίες ή την παραγωγή, την απεικόνιση ή την κυκλοφορία κειμένων, εικόνων ή άλλου υλικού. Είναι πιθανό να εκδηλωθεί μία ή περισσότερες φορές. Η παρενόχληση κατά ΛΟΑΤΙ+ ατόμων μπορεί να περιλαμβάνει απειλές, εκφοβισμό, λεκτική βία, ανεπιθύμητα σχόλια ή αστεία για τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή/και την ταυτότητα του φύλου τους.

Έγκλημα μίσους εγκληματική πράξη που προκαλείται από μεροληψία ή προκατάληψη προς συγκεκριμένες ομάδες ανθρώπων. Για να θεωρηθεί έγκλημα μίσους το αδίκημα πρέπει να πληροί δύο κριτήρια: πρώτον, η πράξη πρέπει να αποτελεί ποινικό αδίκημα και δεύτερον, η πράξη πρέπει να έχει ως κίνητρο την προκατάληψη. Τα κίνητρα προκατάληψης μπορούν να οριστούν ευρέως ως προκατειλημμένες αρνητικές απόψεις, στερεότυπες υποθέσεις, μισαλλοδοξία ή μίσος εναντίον μίας συγκεκριμένης ομάδας που έχει κάποιο/ά κοινό/ά χαρακτηριστικό/ά, όπως η φυλή, η καταγωγή, η γλώσσα, η θρησκεία, η εθνικότητα, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, το φύλο, η αναπηρία ή οποιοδήποτε άλλο θεμελιώδες χαρακτηριστικό.

Θυματοποίηση ένας συγκεκριμένος όρος που περιγράφει τη διάκριση που υφίσταται ένα άτομο, επειδή υπέβαλε καταγγελία ή υπήρξε μάρτυρας στην καταγγελία άλλου ατόμου. Οι ΛΟΑΤΚΙ+ άνθρωποι συχνά πέφτουν θύματα λόγω του γενετήσιου προσανατολισμού τους ή της ταυτότητας του φύλου τους.

Δευτερογενής θυματοποίηση ή επαναθυματοποίηση μορφή θεσμικής βίας που ασκείται από κρατικούς φορείς ή παρόχους κοινωνικών υπηρεσιών. Συμβαίνει όταν το θύμα της βίας υφίσταται περαιτέρω βλάβη όχι ως άμεσο αποτέλεσμα της βίαιης πράξης, αλλά λόγω του τρόπου με τον οποίο αντιμετωπίζουν το θύμα τα θεσμικά όργανα και λοιπά άτομα. Η δευτερογενής θυματοποίηση μπορεί να προκληθεί, για παράδειγμα, από τη χρήση ακατάλληλης γλώσσας ή άκομψων σχολίων (π.χ. απόδοση ευθυνών στα θύματα) από τα άτομα που έρχονται σε επαφή με τα θύματα.

Ας επιστρέψουμε σε βασική ΛΟΑΤΙ+ ορολογία:

Κοινωνικό φύλο (Gender) αναφέρεται, παραδοσιακά, στο κοινωνικό και πολιτισμικό κατασκεύασμα του να είσαι άνδρας ή γυναίκα. Ωστόσο, μερικά άτομα δεν ταυτίζονται με το δίπολο άνδρας/γυναίκα. Το κοινωνικό φύλο υπάρχει ανεξάρτητα από το βιολογικό φύλο και το φύλο ενός ατόμου δεν αντιστοιχεί πάντα με το φύλο που αποδίδεται κατά τη γέννηση.

Έμφυλο δίπολο (Gender binary) σύστημα ταξινόμησης των φύλων, στο οποίο όλοι οι άνθρωποι κατηγοριοποιούνται είτε ως άνδρες είτε ως γυναίκες μέσω του κοινωνικού συστήματος ή των πολιτισμικών πεποιθήσεων, αποκλείοντας όμως την ύπαρξη ατόμων που αυτοπροσδιορίζονται με ρευστά ή non-binary φύλα.

Έκφραση φύλου οι εξωτερικές εκδηλώσεις του φύλου, που εκφράζονται μέσω του ονόματος ενός ατόμου, των αντωνυμιών που χρησιμοποιεί, των ρούχων, του κουρέματος, της συμπεριφοράς, της φωνής ή των σωματικών χαρακτηριστικών. Η κοινωνία αναγνωρίζει αυτά τα σημάδια ως αρρενωπά ή θηλυκά, παρόλο που αυτό που θεωρείται αρρενωπότητα και θηλυκότητα αλλάζει με την πάροδο του

χρόνου και ποικίλλει ανάλογα με τον πολιτισμό. Η έκφραση φύλου ενός ατόμου μπορεί να «συνάδει» με την ταυτότητα του φύλου του (π.χ. ένας άνδρας που έχει μια αρρενωπή έκφραση φύλου), αλλά αυτό δεν συμβαίνει πάντοτε.

Άτομο Μη Συμμορφούμενο με το Φύλο του (ΜΣΦ) άτομο που δεν συμμορφώνεται με τις νόρμες/προσδοκίες μίας δεδομένης κοινωνίας για το φύλο. Η έκφραση του φύλου του διαφέρει από τον έμφυλο ρόλο που του έχει ανατεθεί κατά τη γέννηση ή τις έμφυλες νόρμες που χαρακτηρίζουν μία συγκεκριμένη ταυτότητα φύλου. Η μη συμμόρφωση με το φύλο υπερβαίνει τις κοινωνικές ή ψυχολογικές προσδοκίες που συνδέονται με το αντιληφθέν ως βιολογικό φύλο του ατόμου, μέσω της εμφάνισης, της συμπεριφοράς, της ταυτότητας ή άλλων μέσων.

Genderfluid άτομο το οποίο βιώνει την ταυτότητα του φύλου του ως ρευστή ή εναλλασσόμενη.

Genderqueer ταυτότητες φύλου, οι οποίες δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως τυπικά «ανδρικές» ή τυπικά «γυναικείες» και δεν εμπίπτουν στον έμφυλο δυϊσμό και την ετεροκανονικότητα.

**Βία κατά των
ΛΟΑΤΙ+ παιδιών:
ορισμός, μορφές
και επιπτώσεις**

ΑΡΝΗΤΙΚΟ

διακρίσεις, παρενόχληση, κακοποίηση, βία, στρες της μειονότητας, μικροεπιθετικότητα, εγκλήματα μίσους, ρητορική μίσους, βία μεταξύ ερωτικών συντρόφων, φίμωση, υποεκπροσώπηση, έλλειψη ενημέρωσης

ΘΕΤΙΚΟ

συμπερίληψη, ποικιλομορφία, πρόληψη της βίας, υποστηρικτικοί/ές επαγγελματίες, θετική ψυχολογία, κοινοτική εργασία για μείωση της βλάβης, ευαισθητοποίηση, παρακολούθηση, πολιτικές πρόληψης, πολιτικές αντιμετώπισης της παρενόχλησης

Το παρόν κεφάλαιο σκιαγραφεί τις εκδηλώσεις και τις μορφές βίας που υφίστανται συχνά τα ΛΟΑΤΙ+ παιδιά στις σύγχρονες κοινωνίες.

2.1 Ομο-, αμφι-, τρανσ- και ιντερ-φοβία ως έμφυλη βία

Η ομοφοβία, η αμφιφοβία, η τρανσφοβία και η ιντερφοβία θεωρούνται γενικά από τους/τις ερευνητές/ριες ότι στηρίζονται σε προκαταλήψεις, παρανοήσεις, ψευδείς πληροφορίες, στερεότυπα ή φόβους που συχνά έχουν βαθιά κοινωνική, θρησκευτική, ιστορική, πολιτισμική ή άλλη αιτιολόγηση. Οι προκαταλήψεις, όπως και οι κοινωνικές δομές εξουσίας (δηλ. ο τρόπος με τον οποίο οι κοινωνίες χωρίζουν τους ανθρώπους σε ομάδες, π.χ. άνδρες και γυναίκες ή cis και τρανς άτομα, και τους ιεραρχούν με τέτοιο τρόπο ώστε η μία ομάδα να είναι προνομιούχος και η άλλη να υφίσταται διακρίσεις), μαθαίνονται κυρίως εντός της οικογένειας ή σε άλλες κοινωνικές ομάδες. Οι προκαταλήψεις συντηρούνται ενίοτε από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, ακόμη και από κρατικές πολιτικές, με αποτέλεσμα να μεγαλώνουν οι ανισότητες και η άνιση μεταχείριση που υφίστανται τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα.

Όπως και άλλες μορφές έμφυλης βίας, έτσι και η ΛΟΑΤΙ+φοβική βία εκδηλώνεται εξαιτίας των κανονιστικών προσδοκιών που συνδέονται με το φύλο. Στις διάφορες κοινωνίες και κοινότητες υπάρχουν κοινωνικές προσδοκίες σχετικά με τους αποδεκτούς έμφυλους ρόλους και τους αντίστοιχους τρόπους συμπεριφοράς. Πολλές ομάδες ανθρώπων, όπως οι παρακάτω, γίνονται στόχοι σωματικών ή λεκτικών επιθέσεων, επειδή οι επιλογές τους αντιβαίνουν στις εν λόγω προσδοκίες. Ενδεικτικά:

- Οι λεσβίες (και οι αμφιφυλόφιλες/bisexual γυναίκες) παραβιάζουν τους κανόνες που αφορούν τη θηλυκότητα, καθώς ελκύονται σεξουαλικά από άλλες γυναίκες.
- Οι ομοφυλόφιλοι (και οι αμφιφυλόφιλοι/ bisexual) άνδρες παραβιάζουν τους κανόνες που αφορούν την αρρενωπότητα, καθώς ελκύονται σεξουαλικά από άλλους άνδρες.
- Ορισμένοι άνδρες και ορισμένες γυναίκες παραβιάζουν τους κανόνες που αφορούν την αρρενωπότητα/θηλυκότητα, καθώς η έκφραση του φύλου τους δεν συνάδει με τους προβλεπόμενους τρόπους έκφρασης φύλου (π.χ. αν η έκφραση φύλου ενός άνδρα θεωρείται «υπερβολικά θηλυκή» ή η έκφραση φύλου μίας γυναίκας «υπερβολικά αρρενωπή»).
- Ορισμένες γυναίκες παραβιάζουν τους κανόνες που αφορούν τη θηλυκότητα, επειδή απαιτούν να έχουν ίδια μεταχείριση με τους άνδρες (π.χ. στην οικογένεια, στον χώρο εργασίας ή στη δημόσια ζωή).
- Τα τρανς άτομα παραβιάζουν τους κανόνες που αφορούν το φύλο, διότι αποβάλλουν την ιδέα ότι το φύλο προέρχεται από τα σεξουαλικά χαρακτηριστικά φύλου του ατόμου.
- Τα μη δυϊκά τρανς άτομα παραβιάζουν επίσης τους κανόνες που αφορούν το φύλο, επειδή αυτοπροσδιορίζονται εκτός των δύο πολιτισμικά αποδεκτών φύλων (άνδρες και γυναίκες).

Τα intersex άτομα, επειδή γεννιούνται με χαρακτηριστικά βιολογικού φύλου που δεν ταιριάζουν με τις κρατούσες αντιλήψεις όσον αφορά τα αρσενικά ή θηλυκά σώματα, προσκρούουν την αντίληψη ότι υπάρχουν δύο διακριτά φύλα και μαρτυρούν ότι η εν λόγω αντίληψη είναι πολιτισμικά κατασκευασμένη. Η νοοτροπία ότι όλα τα σώματα πρέπει να συμμορφώνονται με υποχρεωτικές νόρμες αποτυπώνεται στις χειρουργικές επεμβάσεις «διόρθωσης» φύλου ή τις ορμονικές παρεμβάσεις στις οποίες υποβάλλονται τα ίντερσεξ βρέφη και παιδιά

για να αποκτήσουν πιο αποδεκτά από την κοινωνία χαρακτηριστικά φύλου.

Τα ΛΟΑΤΙ+ και τα μη συμμορφούμενα με το φύλο τους παιδιά

πλήττονται επίσης από την έμφυλη βία: θυματοποιούνται διότι αψηφούν και αποσταθεροποιούν τις έμφυλες νόρμες (και τις δομές εξουσίας) των κοινωνιών ή των τοπικών κοινοτήτων στις οποίες ζουν.

Συνέπειες της βίας με κίνητρα μεροληψίας κατά

των ΛΟΑΤΙ+ παιδιών

Τα θύματα κακομεταχείρισης, διακρίσεων και εγκλημάτων που υποκινούνται από τη μεροληψία, ανεξάρτητα από το αν είναι ενήλικα ή ανήλικα, είναι πιο πιθανό να αισθανθούν προσωπική ανασφάλεια, κατάθλιψη, αγωνία και οργή σε σχέση με τα θύματα εγκλημάτων που δεν υποκινούνται από μεροληψία. Τα εγκλήματα μίσους, όπως και ο σχολικός εκφοβισμός με κίνητρο την προκατάληψη, στέλνουν μηνύματα στα μέλη της ομάδας του θύματος ότι είναι ανεπιθύμητα και κινδυνεύει η ασφάλειά τους στην συγκεκριμένη κοινωνία, θυματοποιώντας έτσι ολόκληρη την ομάδα και αποδυναμώνοντας το αίσθημα ασφάλειας και προστασίας. Επιπλέον, τα άτομα που έχουν υπάρξει μάρτυρες διακρίσεων σε βάρος της ίδιας τους της ομάδας δεν αποκλείεται να οδηγηθούν σε ψυχολογική καταπόνηση και χαμηλή αυτοεκτίμηση.²

Ο σχολικός εκφοβισμός, η παρενόχληση και τα εγκλήματα μίσους με κίνητρα μεροληψίας μπορούν να προκαλέσουν τραυματισμό και ψυχική δυσφορία τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Αν και οι αντιδράσεις σε τραυματικές εμπειρίες είναι προσωπικές και κατά συνέπεια, ενδέχεται να είναι διαφορετικές, μπορούν να ομαδοποιηθούν σε ποικίλες κατηγορίες. Οι περισσότερες από τις αντιδράσεις των θυμάτων είναι συνδυασμός των παρακάτω κατηγοριών:

2 Out in the Open: Education sector responses to violence based on sexual orientation and gender identity/expression. UNESCO, 2016, p. 11.

Συναισθηματικές αντιδράσεις – φόβος, ντροπή, άγχος, αδυναμία, ανασφάλεια, θλίψη, κατάθλιψη, αίσθημα απώλειας του ελέγχου, ενοχή, δυσπιστία σε άλλους ανθρώπους, υπερευαισθησία, συχνές εναλλαγές διάθεσης και άλλες έντονες συναισθηματικές αντιδράσεις.

Σωματικές αντιδράσεις – ναυτία, ψυχοκινητικές διαταραχές, κεφαλαλγίες, ταχυπαλμίες, υψηλή αρτηριακή πίεση, χαμηλό σάκχαρο στο αίμα, πεπτικά προβλήματα, υπερδιέγερση, δυσκολίες στην ομιλία και την αναπνοή, διάφορα στάδια καταπληξίας.

Συμπεριφορικές αντιδράσεις – επιφυλακτικότητα, άρνηση επικοινωνίας, απομόνωση, κλάμα, επιθετικότητα, λεκτικά ξεσπάσματα, ανυπομονησία, κατάχρηση ναρκωτικών ή οινόπνεύματος, αυτοτραυματισμός, απόπειρα αυτοκτονίας.

Νοητικές αντιδράσεις – αποπροσανατολισμός, σύγχυση, δυσκολία συγκέντρωσης, δυσκολία ομιλίας, διαταραχές μνήμης, διάσπαση προσοχής.

Οι συζητήσεις κατά της «έμφυλης ιδεολογίας» στηρίζονται στην επίρριψη κατηγοριών από συντηρητικές, πολιτικά δεξιές και θρησκευτικές ομάδες που ισχυρίζονται ότι οι ΛΟΑΤΙ+ οργανισμοί εξαπολύουν επίθεση στις «φυσικές» κοινωνικές αξίες. Παράλληλα, προσπαθούν να σταματήσουν τις συζητήσεις για τη σεξουαλική, φυλετική και σωματική ποικιλομορφία και τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα στα σχολεία συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στην αποσιώπηση και τη συνέχιση της βίας κατά των ΛΟΑΤΙ+ παιδιών.

2.2 ΛΟΑΤΙ+φοβική βία σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα

Η βία κατά των ΛΟΑΤΙ+ παιδιών/νέων στον χώρο της εκπαίδευσης αποτελεί ένα παγκόσμιο πρόβλημα που ταλανίζει συγχρόνως πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Μελέτες δείχνουν ότι:

- σημαντικό ποσοστό ΛΟΑΤΙ+ μαθητών/ριών υφίστανται ομοφοβική και τρανσφοβική βία στο σχολείο·
- οι ΛΟΑΤΙ+ μαθητές/ριες αναφέρουν υψηλότερο ποσοστό βίας στο σχολείο σε σχέση με μη ΛΟΑΤΙ+ συνομήλικα άτομα·
- οι μαθητές/ριες που δεν είναι ΛΟΑΤΙ+ αλλά θεωρείται ότι δεν συμμορφώνονται με τα έμφυλα πρότυπα γίνονται επίσης στόχοι·
- η ομοφοβική και τρανσφοβική βία στο σχολείο επηρεάζει την εκπαίδευση των μαθητών/ριών, τις προοπτικές απασχόλησης και την ευημερία τους.³

Η ομοφοβική και η τρανσφοβική βία μπορούν να εμφανιστούν σε πολλά διαφορετικά εκπαιδευτικά (και μη) περιβάλλοντα: στο σχολείο, γύρω από το σχολείο, σε κοιτώνες και κατασκήνωσεις, καθ' οδόν προς και από το σχολείο, κατά τη διάρκεια αθλητικών και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων, στο διαδικτυο κτλ.

«Στα χαρτιά, μπορεί να υπάρξει πολιτική μηδενικής ανοχής για κάθε μορφή βίας, αλλά μπορεί να εφαρμοστεί στην πράξη; Αν μερικοί άνθρωποι προσπαθήσουν προθούν σε ανάλογες ενέργειες, τότε θα επηρεάσουν θετικά εξίσου και τα 500 παιδιά του σχολείου μας.» (ΣΛΟΒΕΝΙΑ, ΣΧΟΛΙΚΟΣ/Η ΨΥΧΟΛΟΓΟΣ-ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΣΕ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ).⁴

Η βία με κίνητρο την προκατάληψη επηρεάζει τα ΛΟΑΤΙ+ παιδιά και τα άτομα νεαρής ηλικίας με πολλούς και διάφορους τρόπους. Όσοι/ες/α πέφτουν θύματα σχολικού εκφοβισμού είναι πιο πιθανό να κάνουν αδικαιολόγητες απουσίες, να εκδηλώνουν άρνηση για το σχολείο ή για συμμετοχή σε άλλες κοινωνικές δραστηριότητες, γεγονότα που συχνά οδηγούν σε χαμηλές ακαδημαϊκές

3 Out in the Open: Education sector responses to violence based on sexual orientation and gender identity/expression. UNESCO, 2016, p. 14.

4 Τα αποσπάσματα προέρχονται από το έργο Diversity and Childhood (DaC) - Changing social attitudes towards gender diversity in children across Europe (Συγκριτική Ανάλυση για τη Βία κατά των ΛΟΑΤ και των Μη Συμμορφούμενων με το Φύλο τους παιδιών), 2020.

επιδόσεις και στη χειρότερη περίπτωση, σε πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου.

Οι ανισότητες μεταξύ των φύλων και οι έμφυλες προκαταλήψεις είναι ακόμα χειρότερες για τα τρανς άτομα, τα οποία διατρέχουν υψηλό κίνδυνο έμφυλης βίας, διότι αμφισβητούν ενδεχομένως σε μεγαλύτερο βαθμό τις παραδοσιακές έμφυλες νόρμες και τους ρόλους των φύλων σε σχέση με τους/τις ΛΟΑ νέους/ες.

2.3 Θεσμική βία εναντίον των ίντερσεξ παιδιών

Όπως γράφει ο Dan Christian Ghattas, «σε έναν κόσμο όπου η συντριπτική πλειοψηφία των ανθρώπων και των κυβερνήσεων γνωρίζουν και αποδέχονται δύο μόνο βιολογικά φύλα («αρσενικό» και «θηλυκό») η ύπαρξη των ίντερσεξ ανθρώπων και των σωμάτων τους δεν αναγνωρίζεται. Αντιθέτως, υγιή ίντερσεξ σώματα θεωρούνται ως «ιατρικό πρόβλημα» και «ψυχο-κοινωνική έκτακτη ανάγκη που πρέπει να διορθωθεί χειρουργικά, ορμονικά, ή με άλλα ιατρικά και μερικές φορές ψυχολογικά μέσα».⁵

Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, τα ίντερσεξ άτομα αντιμετωπίζουν παθολογικοποίηση και ακραίες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους. Μετά τη γέννηση, ως παιδιά, έφηβοι και ενήλικες, αντιμετωπίζουν παραβιάσεις της σωματικής τους ακεραιότητας, οι οποίες περιλαμβάνουν ιατρικές παρεμβάσεις, όπως χειρουργεία ή/και λοιπές ιατρικές θεραπείες χωρίς την προσωπική, πρότερη, σταθερή και πλήρως ενημερωμένη συναίνεσή τους. Όλα αυτά μπορούν να τους προκαλέσουν ψυχικό τραύμα καθώς και σοβαρές σωματικές βλάβες, που ποικίλλουν από στειρότητα, επώδυνες ουλές στους ιστούς ή απώλεια αίσθησης έως οστεοπόρωση και ουρηθρικά προβλήματα.

99

«Τα ίντερσεξ άτομα έχουν μάθει να σιωπούν.» (ΙΣΠΑΝΙΑ, ΝΟΣΟΚΟΜΑ, ΛΕΣΒΙΑ).

5 Υπερασπίζοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα των ίντερσεξ ατόμων, 2015, ILGA Europe and OII Europe

Τα ίντερσεξ παιδιά αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο μίας διαταραγμένης οικογενειακής ζωής εξαιτίας των ταμπού και της ιατρικοποίησης. Κινδυνεύουν επίσης να εγκαταλείψουν το σχολείο εξαιτίας των επιπτώσεων της φαρμακευτικής αγωγής και του σχολικού εκφοβισμού. Σε κάθε ηλικία, τα ίντερσεξ άτομα μπορεί να αντιμετωπίσουν στίγμα, θεσμικές και λεκτικές διακρίσεις, παρενόχληση, έλλειψη επαρκούς ιατρικής φροντίδας, έλλειψη πρόσβασης σε αναγκαία φαρμακευτική αγωγή, έλλειψη νομικής αναγνώρισης και αορατότητα των σωμάτων τους στην κοινωνία που ζουν.

Οι ίντερσεξ οργανώσεις και οι υποστηρικτές τους απαιτούν λοιπόν να τεθεί τέλος στους ακρωτηριασμούς και τις μη συναινετικές πρακτικές «κανονικοποίησης», όπως χειρουργικές επεμβάσεις γεννητικών οργάνων, ψυχολογικές και άλλες ιατρικές θεραπείες μέσω νομοθετικών και λοιπών μέσων. Τα ίντερσεξ άτομα πρέπει να ενδυναμώνονται, ώστε να λαμβάνουν αυτοβούλως αποφάσεις για ζητήματα που αφορούν τη σωματική ακεραιότητα, τη σωματική αυτονομία και τον αυτοπροσδιορισμό τους.

2.4 Βία μεταξύ ερωτικών συντρόφων σε σχέσεις ομόφυλων και τρανς ατόμων

Το γυναικείο κίνημα ήταν αυτό που επέστησε την προσοχή στην ενδοοικογενειακή και τη βία μεταξύ ερωτικών συντρόφων εστιάζοντας κυρίως στη βία των ανδρών κατά των γυναικών. Ωστόσο, σύμφωνα με πρόσφατες μελέτες η ενδοοικογενειακή βία μεταξύ συντρόφων του ίδιου φύλου και κατά των τρανς ατόμων συχνά αποσιωπάται στον δημόσιο λόγο (Viggiani, 2015). Τα άτομα νεαρής ηλικίας είναι ιδιαίτερα ευάλωτα και εκτεθειμένα σε βίαιες σχέσεις λόγω των μεγαλύτερων εμποδίων που αντιμετωπίζουν: π.χ. δεν γνωρίζουν πού να αναζητήσουν βοήθεια ή/και δεν έχουν κάνει coming out ή/και φοβούνται τις συνέπειες της εκούσιας αποκάλυψης της σεξουαλικής τους ταυτότητας στην οικογένειά τους.

Τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα (συμπεριλαμβανομένων των νέων) αναφέρουν τις ακόλουθες μορφές βίας όταν τα ρωτούν για τις εμπειρίες που έχουν βιώσει μέσα από τις σχέσεις τους:

- ζήλια και συναφείς κατηγορίες (συχνά πριν την εκδήλωση βίαιων επιθέσεων)·
- διαρκής έλεγχος (μέσω τηλεφώνου ή γραπτών μηνυμάτων)·
- σωματική βία: σπρωξιές, ξυλοδαρμός·
- απομόνωση του/της συντρόφου (από φίλους/ες και οικογένεια)·
- εκβιασμός (π.χ. απειλή απώλειας θέσης εργασίας)·
- παρενόχληση (κατά τη διάρκεια της σχέσης ή μετά τον χωρισμό)·
- σεξουαλική βία·
- συντροφική βία (βίαιη συμπεριφορά ή απειλή με βία στην αρχή μίας σχέσης)·
- επιμονή για αλλαγή συντρόφου·
- βίαιες κρίσεις, ρίψη ή σπάσιμο αντικειμένων.⁶

6 Βλέπε ενημερωτικό υλικό που δημοσιεύθηκε από τη Hátter Society στο πλαίσιο του έργου Bleeding Love (bleedinglove.eu): <http://hatter.hu/sites/default/files/dokumentum/kiadvany/bleedinglove-infokiadvany-0.pdf>, σ. 22.

Όπως σε κάθε σχέση, οι βίαιοι σύντροφοι επιθυμούν να ελέγχουν τη συμπεριφορά του/της συντρόφου τους μέσω μίας βίαιης ή καταναγκαστικής συμπεριφοράς ή να τον/την τιμωρούν αν αντισταθεί στην πρόθεσή τους να του/της ασκήσουν έλεγχο. Όσοι/ες διαπράττουν πράξεις βίας επιδιώκουν να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες και επιθυμίες. Μαθαίνουν βίαιες συμπεριφορές υιοθετώντας αντίστοιχα πρότυπα και προβαίνουν σε τέτοιες πράξεις αν ο κίνδυνος τιμωρίας είναι σχετικά μικρός. Η ομο-, τρανσ- και ιντερφοβία της κοινωνίας διευκολύνει τη βία ώστε να περνά απαρατήρητη και να παραμένει ατιμώρητη, καθώς τα άτομα που πλήττονται από τη βία συχνά απομονώνονται και δεν είναι σε θέση να ζητήσουν βοήθεια από την οικογένειά τους, παρόχους υποστηρικτικών υπηρεσιών ή τις δικαστικές αρχές.

2.5 Ενδοοικογενειακή βία

Τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα νεαρής ηλικίας είναι πιθανό να υποστούν ενδοοικογενειακή βία, ιδίως από τους γονείς, αλλά μερικές φορές και από άλλα μέλη της οικογένειάς τους. Αν και η κακοποίηση από τους γονείς περιλαμβάνει συχνά σωματική, λεκτική και συναισθηματική κακοποίηση, τα νεαρά ΛΟΑΤΙ+ άτομα παραπονούνται συχνά ότι υφίστανται κοινωνική κακοποίηση (συμπεριλαμβανομένου του ελέγχου και της απομόνωσης από εκείνους/ες/α που θα μπορούσαν να τους/τις/τα στηρίξουν, π.χ. φιλικό περιβάλλον) και συνήθως δεν έχουν κανένα άλλο οικείο τους πρόσωπο στο οποίο μπορούν να απευθυνθούν για βοήθεια.

Έρευνες δείχνουν ότι ένας δυσανάλογος αριθμός άστεγων νέων στην Ευρώπη αυτοπροσδιορίζονται ως ΛΟΑΤΙ+, γεγονός που κατά κύριο λόγο οφείλεται στην εχθρότητα και την κακοποίηση που υπέστησαν τα εν λόγω νεαρά άτομα από τις οικογένειές τους που τους οδήγησαν σε έξωση ή φυγή από την οικογενειακή τους εστία. Επιπρόσθετα, οι ΛΟΑΤΙ+ και τα άτομα νεαρής ηλικίας που δεν συμμορφώνονται με το φύλο τους διατρέχουν μεγαλύτερους κινδύνους ενώ είναι άστεγοι/ες/α, καθώς πέφτουν συχνά θύματα εγκληματικών πράξεων, γίνονται χρήστες ναρκωτικών ουσιών και αναπτύσσουν προβλήματα ψυχικής

υγείας (π.χ. λόγω της απόρριψης που βιώνουν από την οικογένεια ή την τοπική τους κοινότητα)⁷. Οι επαγγελματίες που εργάζονται σε ανθρωπιστικές υπηρεσίες θα πρέπει να κατανοούν με σαφήνεια τις ιδιαίτερες ανάγκες, τους παράγοντες κινδύνου και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα ΛΟΑΤΙ+ άστεγα άτομα νεαρής ηλικίας, προκειμένου να σχεδιάσουν και να παράσχουν τις καλύτερες δυνατές υπηρεσίες προς τους πελάτες τους.

99

«Ο φόβος να τους [ΛΟΑΤ νεαρής ηλικίας] πετάξουν έξω από το σπίτι τους είναι πολύ συνηθισμένος.» (ΠΟΛΩΝΙΑ, ΑΤΟΜΟ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΕ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ)

2.6 Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ)

Ανεκάθεν η παρουσίαση των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων και κοινοτήτων από τα μέσα ενημέρωσης ήταν αρνητική, γεγονός που αντικατοπτρίζει τη μισαλλοδοξία και τα στερεότυπα που επικρατούσαν στο παρελθόν. Βέβαια, κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες, έχει παρατηρηθεί αύξηση της προβολής των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων, ζητημάτων και ανησυχιών στα κυρίαρχα ΜΜΕ, ειδικά στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και στον Καναδά. Ωστόσο, η ΛΟΑΤΙ+ κοινότητα εξακολουθεί να εκπροσωπείται πολύ λιγότερο στα εθνικά πλαίσια ορισμένων ευρωπαϊκών χωρών.

Πέραν αυτού, τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα και οι κοινότητές τους έχουν υιοθετήσει στις μέρες μας μία ολόενα και πιο ενεργητική στάση όσον αφορά την προώθηση της ορατότητάς τους στις πλατφόρμες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Η θετική απεικόνιση και η ενισχυμένη παρουσία των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων και οργανισμών στα μέσα ενημέρωσης έχει συμβάλει στην αύξηση της αποδοχής και της στήριξης των ΛΟΑΤΙ+ κοινοτήτων, αλλά και στην ενημέρωση γύρω από σχετικά ζητήματα. Σε κάθε περίπτωση, όμως, υπάρχουν πολλά ακόμη που πρέπει να γίνουν για την ίση εκπροσώπηση των παιδιών και των νέων που είναι ΛΟΑΤΙ+ ή που δεν

7 Homeless in Europe. The Magazine of FEANTSA. Autumn 2017, LGBTQI Homelessness. https://www.feantsa.org/download/fea-008-17-magazine_v33480239002912617830.pdf

συμμορφώνονται με το φύλο τους, προκειμένου να διασφαλιστεί η πρόσβασή τους σε ορθή και θετική πληροφόρηση.

2.7 Συμπεράσματα: βία εναντίον ΛΟΑΤΙ+ παιδιών και νέων μέσα από τις καθημερινές εμπειρίες παρόχων υπηρεσιών

Σύμφωνα με τις έρευνες που διεξήγαγαν οι οργανισμοί-εταίροι του έργου DaC, οι πάροχοι υπηρεσιών ανέφεραν ένα ευρύ φάσμα βίας κατά των ΛΟΑΤΙ+ νέων, το οποίο μπορεί να εκδηλωθεί σε όλους τους τομείς της ζωής τους, όπως στις ερωτικές και τις οικογενειακές τους σχέσεις, στο σχολείο, στον δρόμο καθώς και στο σύστημα υγείας.

Πολλά από τα θεμελιώδη δικαιώματα όσων αναζητούν υποστηρικτικές υπηρεσίες συχνά παραβιάζονται και για την ακρίβεια, ιδίως των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων που είναι τρανς, ίντερσεξ, μαύρα, ιθαγενή και έγχρωμα (BIPOC) ή/και ανάπηρα. Μεγάλος αριθμός αυτών των ατόμων υφίστανται βία σε καθημερινή βάση, όμως είναι λιγότερο πιθανό σε σχέση με άλλες ομάδες να ζητήσουν βοήθεια από αρμόδιες υπηρεσίες. Αυτό έχει ως φυσικό επόμενο να εξατομικεύονται οι δυσκολίες που ήδη αντιμετωπίζουν. Για παράδειγμα, ορισμένες συνέπειες που απορρέουν από τις υπάρχουσες κοινωνικές δομές θεωρούνται εσφαλμένα ως ατομικά προβλήματα (π.χ. ψυχικές ασθένειες) και, ως εκ τούτου, παραμένουν αόρατα για τις υπηρεσίες.

Πολλά ΛΟΑΤΙ+ άτομα δεν είναι αρκετά ευαισθητοποιημένα απέναντι στη βία, με αποτέλεσμα να εκλαμβάνουν ως βία μόνο σοβαρά περιστατικά βίας. Τα τρανς άτομα είναι ιδιαιτέρως ευάλωτα σε πολλαπλές μορφές βίας που εκδηλώνονται σε ποικίλες εκφάνσεις της καθημερινής τους ζωής, όπως στο οικογενειακό και το ευρύτερο κοινωνικό τους περιβάλλον αλλά και σε επίπεδο θεσμών.

Μικροεπιθετικότητα

Οι μικροεπιθετικότητες είναι συμπεριφορές που μεταδίδουν έμμεσα ή συγκαλυμμένα ένα προσβλητικό ή άλλες φορές εχθρικό μήνυμα στον παραλήπτη. Εκδηλώνονται, όταν οι προκαταλήψεις των ανθρώπων απέναντι σε περιθωριοποιημένες ομάδες λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, έκφρασης/ταυτότητας/χαρακτηριστικών φύλου (π.χ. άρνηση της ύπαρξης της ΛΟΑΤΙ+ φοβίας, υποθέσεις για σεξουαλική παθολογία ή ανωμαλία) αποκαλύπτονται με τέτοιον τρόπο που τα άτομα που ανήκουν σε αυτές τις ομάδες μένουν με ένα αίσθημα αμηχανίας ή προσβολής, π.χ. όταν τα προσφωνούν σε λάθος γένος ή όταν τα βομβαρδίζουν με ενοχλητικές ερωτήσεις είτε εσκεμμένα είτε λόγω άγνοιας. Οι μικροεπιθετικότητες έχουν τη δύναμη να κάνουν τους τελικούς αποδέκτες να αισθάνονται κοινωνική αμηχανία, εκτός τόπου σε επίπεδο πολιτισμού ή ακόμη και σωματική ανασφάλεια. Πολλά ΛΟΑΤΙ+ άτομα υφίστανται μικροεπιθετικότητες καθημερινά, όπως για παράδειγμα στις συνεδρίες ψυχοθεραπείας και τις υποστηρικτικές υπηρεσίες στις οποίες απευθύνονται για βοήθεια. Όπως καταδεικνύει πλήθος μελετών, όσο περισσότερο βιώνουν τα άτομα μικροεπιθετικότητες, τόσο περισσότερες πιθανότητες έχουν να εμφανίσουν συμπτώματα κατάθλιψης, ψυχολογικής καταπόνησης ακόμη και προβλήματα σωματικής υγείας. Σε πολλές περιπτώσεις, η μικροεπιθετικότητα παραμένει απαρατήρητη, διότι δεν θεωρείται βία που ασκείται από την κοινωνία.

Η βία σε επίπεδο τοπικής κοινότητας εκδηλώνεται με τη μορφή **εκφοβισμού** ή **παρενόχλησης** όχι μόνο σε δομές της εκπαίδευσης αλλά επίσης σε δημόσιους χώρους, στον δρόμο και τις δημόσιες υπηρεσίες.

99

«Πιστεύω ότι εξακολουθεί να είναι επικίνδυνο να δείξεις ότι είσαι διαφορετικός με οποιονδήποτε τρόπο στους δημόσιους χώρους της Κροατίας, ειδικά εάν βρίσκεσαι εκτός του έμφυλου διπόλου. Ένα αγόρι που έχει βαμμένα νύχια, ακόμα και αν είναι ντυμένο με ανδρικά ρούχα, είναι πιθανό να δεχθεί λεκτική ή σωματική παρενόχληση. Επομένως, η κοινωνία συνεχίζει να μαστίζεται από άγνοια. Ένα ζευγάρι ετεροφυλόφιλων μπορεί να κυκλοφορεί ελεύθερα σε δημόσιους χώρους και να είναι διαχτυτικό, ένα ζευγάρι ομοφυλόφιλων δεν μπορεί όμως να περπατάει χεράκι-χεράκι στον δρόμο.» (ΚΡΟΑΤΙΑ, ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΧΩΡΩΝ)

99

«Τα ρούχα, η μουσική, όλα όσα σχετίζονται με την ανακάλυψη της ταυτότητας ενός ατόμου «τιμωρούνται» εάν αποκλίνουν από τα κυρίαρχα έμφυλα πρότυπα.» (ΟΥΓΓΑΡΙΑ, ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΩΡΟ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ)

Οι εκπρόσωποι των παρόχων υπηρεσιών που συμμετείχαν σε συνεντεύξεις στο πλαίσιο του έργου Diversity and Childhood αναφέρθηκαν, μεταξύ άλλων, στη **θεσμική βία**. Στο σύστημα **υγειονομικής περιθαλψής**, ιδίως τα τρανς άτομα είναι πιθανό να υποστούν βία που οφείλεται στην έλλειψη γνώσεων και την άρνηση.

99

«Στο νοσοκομείο όλοι θα κοιτάζουν με περιέργεια και θα αντιδράσουν σε περίπτωση που γίνει εισαγωγή ενός τρανς ατόμου. Το ιατρικό προσωπικό θα μιλάει σίγουρα πίσω από την πλάτη του.»

(ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ, ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ)

99

«Το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι αυτό το απαίσιο συναίσθημα για το σώμα τους και η συνειδητοποίηση ότι χρειάζονται χρόνια για να γίνει τελικά κάτι, όπως το πρώτο ιατρικό ραντεβού που θα βοηθήσει τα τρανς άτομα να ξεκινήσουν τη διαδικασία επαναπροσδιορισμού φύλου. Εκτός από αυτό, το παιδί μου αυτοτραυματίζεται, επειδή οι υφιστάμενες δομές υγείας δεν είναι σε θέση να το παραπέμψουν σύντομα σε έναν/μία ειδικό, με αποτέλεσμα η κατάσταση αυτή να γίνεται μακροχρόνιο πρόβλημα.»

(ΣΛΟΒΕΝΙΑ, ΜΗΤΕΡΑ ΤΡΑΝΣΕΞΟΥΑΛ ΠΑΙΔΙΟΥ)

Σε ό,τι αφορά στη διαπροσωπική βία, οι υπηρεσίες ανέφεραν κυρίως τη βία μεταξύ ερωτικών συντρόφων, καθώς και τη βία που ασκείται από μέλη της οικογένειας του θύματος. Εξίσου διαδεδομένη είναι η απειλή για δημόσια αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού ενός ΛΟΑΤΙ+ ατόμου χωρίς την έγκρισή του.

Γενικά, εξακολουθούν να υπάρχουν πολλοί παράγοντες που επιδρούν ανασταλτικά στην κοινωνική ένταξη των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων. Για να αντιμετωπιστούν αυτά τα εμπόδια, απαιτείται διαρκής και συστηματική δέσμευση τόσο από την κοινωνία των πολιτών όσο και από το κράτος και τις αρμόδιες υπηρεσίες για τη διασφάλιση της προστασίας και της ασφάλειας όλων των μελών της ΛΟΑΤΙ+ κοινότητας συμπεριλαμβανομένων των νέων.

Στα επόμενα κεφάλαια, θα παρατεθούν ενδεικτικές προτάσεις για την καταπολέμηση της βίας και του στρες της μειονότητας που προκαλείται από μικροεπιθετικότητες.

Συμπεριληπτική
Εκπροσώπηση:
το κλειδί για
το σπάσιμο
της σιωπής και
το τέλος της
φίμωσης

Το πρώτο εμπόδιο που πρέπει να υπερβούν οι επαγγελματίες που εργάζονται με ΛΟΑΤΙ+ παιδιά είναι η σιωπή.

Σε ορισμένες από τις χώρες των εταίρων, επικρατεί μαζική σιωπή σχετικά με τα ΛΟΑΤΙ+ ζητήματα και την παιδική ηλικία, αν και όλες οι κοινωνίες είναι σε θέση να εργαστούν με μεγαλύτερο ζήλο για την ουσιαστική συμπερίληψη των ΛΟΑΤΙ+ και των μη συμμορφούμενων με το φύλο τους παιδιών σε κοινωνικές κοινότητες και αντίστοιχα περιβάλλοντα.⁸

Ανεξάρτητα από τον τομέα στον οποίο εργάζεστε, είτε πρόκειται για εκπαιδευτικό ίδρυμα, πάροχο υπηρεσιών υγείας, συμβουλευτικό κέντρο οικογένειας, είτε για μέσο ενημέρωσης, αρχές επιβολής του νόμου κτλ., καλό θα ήταν να ρίξετε μία ματιά στη λίστα με τις προτάσεις που ακολουθούν παρακάτω.⁹

Χρησιμοποιήστε συμπεριληπτική γλώσσα.

Συχνά, η πρώτη επαφή μίας οικογένειας και ενός παιδιού με έναν οργανισμό ή έναν φορέα διοργάνωσης προγραμμάτων και δραστηριοτήτων πραγματοποιείται μέσω μίας φόρμας που ορισμένες φορές συμπληρώνεται

8 Diversity and Childhood (DaC) - Changing social attitudes towards gender diversity in children across Europe (Συγκριτική Ανάλυση για τη Βία κατά των ΛΟΑΤ και των Μη Συμμορφούμενων με το Φύλο τους παιδιών), 2020, σ 15-16.

9 Βασίστηκε στο: the Checklist for a welcoming LGBTQ and gender inclusive school environment: <https://www.welcomingschools.org/pages/checklist-for-a-welcoming-and-inclusive-school-environment>

διαδικτυακά και άλλες εγγράφως σε ένα γραφείο. Τα ερωτήματα που εγείρονται και στις δύο περιπτώσεις είναι τα εξής: Είναι αυτές οι φόρμες φιλικές απέναντι στις διαφορετικές οικογενειακές δομές που υπάρχουν; Χρησιμοποιούν λέξεις όπως «γονέας» ή «κηδεμόνας»; Ζητούνται στις εν λόγω φόρμες το όνομα και η προσωπική αντωνυμία με τα οποία επιθυμεί το ερωτώμενο άτομο να του απευθύνονται (π.χ. αυτός/αυτή/αυτό); Ελέγξτε με προσοχή τις φόρμες αυτές και τον τρόπο επικοινωνίας με τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα για να εξασφαλίσετε τη συμπερίληψή τους στο εκάστοτε πρόγραμμα ή δραστηριότητα. Χρησιμοποιείτε συμπεριληπτική γλώσσα με τα παιδιά, τους γονείς/κηδεμόνες και το λοιπό προσωπικό όταν μιλάτε για τον θεσμό της οικογένειας;

Σταματήστε τη λεκτική και τη σωματική παρενόχληση.

Διακόπτε άτομα που προβαίνουν σε υβριστικούς χαρακτηρισμούς εναντίον των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων, μεταξύ των οποίων η υποτιμητική χρήση της λέξης «γκέι» και η δυσφήμιση λόγω φυλής ή φύλου. Εξασκηθείτε στο πώς πρέπει να απαντάτε, όταν ακούτε παιδιά να εκφράζουν απόψεις του τύπου: «Αυτό είναι γκέι!», «Συμπεριφέρεσαι σαν κορίτσι!», «Δεν έχεις πραγματική οικογένεια, αφού δεν έχεις μπαμπά!». Η επαγγελματική σας κατάρτιση σε θέματα σχολικού εκφοβισμού και παρενόχλησης σας επιτρέπει να γνωρίζετε πώς να διακόπτετε τη διατύπωση προκατειλημμένων απόψεων ή να προλαμβάνετε τυχόν εκφοβιστικές συμπεριφορές των μαθητών/ριών σας σε βάρος ΛΟΑΤΙ+; Γνωρίζετε πώς πρέπει να απαντάτε στις ερωτήσεις των μαθητών/ριών σας για τη ΛΟΑΤΙ+ κοινότητα και τους διάφορους τύπους οικογένειας; Αν όχι, μήπως είναι η κατάλληλη στιγμή για επιμόρφωση;

Αξιοποιήστε βιβλία και αφίσες για τη διαφορετικότητα.

Τα βιβλία που χρησιμοποιείτε στο σχολείο ή στον οργανισμό που εργάζεστε αντικατοπτρίζουν τις ζωές των παιδιών με τα οποία συνεργάζεστε; Οι αφίσες στον διάδρομο ή/και στις αίθουσες διδασκαλίας παρουσιάζουν διαφορετικούς

τύπους οικογένειας και άτομα με διαφορετικές εκφράσεις/ταυτότητες/ χαρακτηριστικά φύλου, εθνότητες και ικανότητες; Οι απεικονίσεις αυτές ενθαρρύνουν τον σεβασμό για όλους τους ανθρώπους; Προβάλλετε στους/ στις νέους/ες σας πελάτες/ισσες/μαθητές-ριες ποικίλα θετικά πρότυπα μέσω λογοτεχνικών κειμένων;

Διαμορφώστε ένα θετικό και συμπεριληπτικό περιβάλλον για όλους/ες/α.

Όταν ένα άτομο επισκεφτεί τον χώρο που εργάζεστε, μπορεί να αντιληφθεί με ευκολία ότι όλα τα παιδιά και οι οικογένειές τους είναι εξίσου ευπρόσδεκτα; Υπάρχουν αναρτημένες εργασίες των παιδιών στους διαδρόμους που να υπογραμμίζουν τόσο την ποικιλομορφία όσο και τα κοινά σημεία μεταξύ των ανθρώπων; Έχετε διοργανώσει ποτέ εκδηλώσεις αναγνώρισης και εορτασμού της ποικιλομορφίας; Το προσωπικό αντιμετωπίζει όλες τις οικογένειες με σεβασμό; Αποφεύγει τα στερεότυπα ή τις επικρίσεις, όταν επικοινωνεί με οικογένειες που αποτελούνται από δύο μητέρες ή πατέρες, μονογονείς, φυλετικά ποικιλόμορφες ή/και πολύγλωσσες οικογένειες; Η διοίκηση του σχολείου, οι εκπαιδευτικοί και οι συμμαθητές/ριες αναγνωρίζουν το δικαίωμα κάθε παιδιού να χρησιμοποιεί το όνομα και τις αντωνυμίες που επιθυμεί για τον εαυτό του; Γνωρίζουν όλα τα παιδιά πού μπορούν να απευθυνθούν σε περίπτωση που υποστούν παρενόχληση ή διακρίσεις; Έχετε συντάξει και εφαρμόσει σαφείς κανόνες με τα παιδιά σχετικά με τον σεβασμό και το ενδιαφέρον για τους/τις συμμαθητές/ήτριές τους; Αντιλαμβάνονται τα παιδιά ότι δεν έχουν το δικαίωμα να προσβάλλουν κανένα άτομο στο σχολείο για την ταυτότητα ή την οικογένειά του; Οι πολιτικές που εφαρμόζετε για την καταπολέμηση του εκφοβισμού επικεντρώνονται σε συγκεκριμένες ομάδες που δέχονται συχνότερα εκφοβισμό ή παρενόχληση;

«Το γεγονός ότι στην Ελλάδα ένας/μία ομοφυλόφιλος/η εκπαιδευτικός δεν εμφανίζεται με τον/τη σύντροφό του/της σε μία σχολική γιορτή είναι σημαντικό πρόβλημα που υπάρχει και πρέπει να το αντιμετωπίσουμε εάν θέλουμε να βοηθήσουμε τα μέλη της ΛΟΑΤΙ+»

κοινότητας να αισθανθούν πιο άνετα να μιλήσουν για τον προσανατολισμό τους. Συζητάμε συχνά για το άνοιγμα στην ποικιλομορφία αλλά, στην πραγματική ζωή, λόγω του συντηρητισμού της κοινωνίας στην Ελλάδα, δεν μπορούμε να υπερασπιστούμε έμπρακτα αυτό το άνοιγμα.» (ΕΛΛΑΔΑ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ)

» «Δεν πρέπει ποτέ να λέτε στο παιδί σας ότι δεν πρέπει να φορέσει ένα συγκεκριμένο ρούχο, επειδή ο κόσμος θα το κοιτάζει περίεργα και θα γελάει μαζί του. Αντίθετα, ξεκινήστε μαζί του μία συζήτηση. Πείτε του ότι «οι περισσότεροι άνθρωποι δεν θα νοιαστούν καν, κάποιος θα το θεωρήσουν φανταστικό, άλλοι όμως μπορεί να το βρουν παράξενο». Ρωτήστε το παιδί αν σκέφτηκε πώς θα αντιδρούσε αν κάποιος του έλεγε κάτι άσχημο. Με αυτό τον τρόπο, εκπαιδεύετε το παιδί σας σε ζητήματα ψυχικής ανθεκτικότητας και του παρουσιάζετε μία διαφορετική αντίληψη για τον κόσμο.» (ΒΕΛΓΙΟ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ)

Για να διαμορφώσετε ένα συμπεριληπτικό περιβάλλον για τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα και εκείνα που δεν συμμορφώνονται με το φύλο τους:

Χρησιμοποιήστε συμπεριληπτικές φράσεις για να απευθυνθείτε σε τέτοια παιδιά όπως: «Καλημέρα παιδιά».

Δημιουργήστε μηνύματα για τα παιδιά που θα τονίζουν ότι: «Όλα τα παιδιά μπορούν... (π.χ. να χορέψουν, να μαγειρέψουν, να έχουν κοντά ή μακριά μαλλιά, να ασχολούνται με τα μαθηματικά και τις τέχνες, να συμμετέχουν σε αθλήματα κτλ.)».

Ομαδοποιήστε τα παιδιά με τρόπους που δεν λαμβάνουν υπόψη το φύλο τους, όπως π.χ. ομάδες ατόμων που κάθονται στο ίδιο τραπέζι, ανάλογα

με το πρώτο γράμμα του ονόματός τους ή το ίδιο χρώματα των ρούχων που φορούν κτλ.

Προβάλετε πρότυπα. Παρουσιάστε ένα ευρύ φάσμα επιτευγμάτων και συναισθημάτων ανθρώπων που έχουν υπερβεί τα έμφυλα στερεότυπα και τους αντίστοιχους ρόλους. Μία καλή ιδέα θα ήταν να διαβάσετε στα παιδιά τις βιογραφίες τέτοιων ατόμων.

Βοηθήστε τα παιδιά να κατανοήσουν τους περιορισμούς των έμφυλων στερεοτύπων. Ζητήστε τους να μελετήσουν τη λαϊκή κουλτούρα, τη διαφήμιση ή τα παιδικά παιχνίδια καθώς και βιβλία για τα έμφυλα στερεότυπα.

Συμμαχήστε με τα παιδιά. Ανακαλύψτε με την ομάδα των παιδιών που συνεργάζεστε τρόπους με τους οποίους μπορούν να βοηθήσουν ένα παιδί που δέχεται πειράγματα ή εκφοβισμό στο σχολείο για οποιονδήποτε λόγο. Μπορούν να προσπαθήσουν να σταματήσουν άμεσα τέτοιες συμπεριφορές; Μήπως πρέπει να μιλήσουν πρώτα με ένα ενήλικο άτομο; Θα μπορούσαν να μιλήσουν με το παιδί που έπεσε θύμα παρενόχλησης; Προτείνετε μεθοδολογίες που θα βοηθήσουν τα παιδιά να σκεφτούν τις επιλογές που έχουν στη διάθεσή τους.

Υποστηρίξτε τα θύματα. Εμποδίστε ή διακόψτε τη διατύπωση σχολίων λόγω έμφυλων (ή λοιπών) στερεοτύπων από τα παιδιά. Ξεκινήστε συζήτηση μαζί τους με αφορμή τέτοια σχόλια.

Εγγυηθείτε την ασφάλεια των παιδιών. Φροντίστε να μάθετε εάν τα παιδιά αισθάνονται ασφαλή τόσο εντός όσο και εκτός του χώρου στον οποίο εργάζεστε. (Εάν εργάζεστε σε σχολείο, χρησιμοποιήστε σχέδια μαθήματος για να προσελκύσετε το ενδιαφέρον των μαθητών/ριών σας και για να κατανοήσετε τι τους/τις κάνει να αισθάνονται ασφαλείς ή ανασφαλείς.)

Γίνετε πρότυπο για τα παιδιά! Σε περιπτώσεις που ενδείκνυται, δώστε παραδείγματα στα παιδιά για πράγματα που σας αρέσει να κάνετε αλλά που αντίκεινται σε στερεότυπα που έχουν σχέση με το φύλο και το σώμα ενός

ανθρώπου.

» «Η εκπαίδευση θα πρέπει να λειτουργεί ως μία πύλη για τη γνώση και την ποικιλομορφία. Οι μαθητές/ριες πρέπει να νιώθουν ότι το ενήλικο άτομο στην τάξη είναι εκείνο που θα πρωτοστατήσει στην υπεράσπιση της ισότητας. Στην αντίθετη περίπτωση, η πύλη αυτή θα ευνοεί καταχρηστικές συμπεριφορές.» (ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ)

Στηρίξτε τα νεαρά ΛΟΑΤΙ+ άτομα και εκείνα που δεν συμμορφώνονται με το φύλο τους:

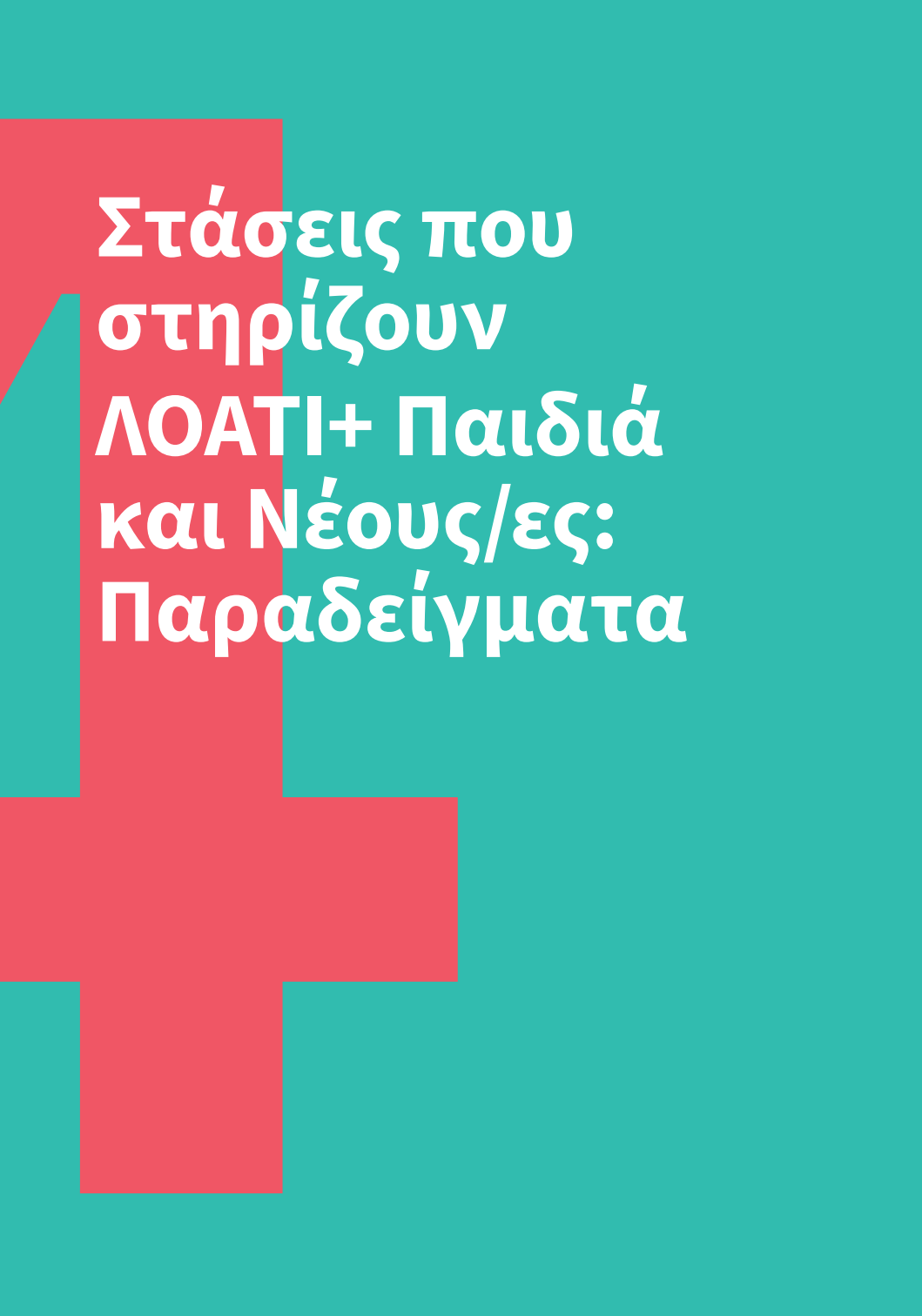
χρησιμοποιώντας συμπεριληπτική γλώσσα,

δημιουργώντας ένα ασφαλές περιβάλλον για αυτά και

προωθώντας την ίση εκπροσώπησή τους.

Επιδείξτε μηδενική ανοχή σε καταστάσεις βίας και ρητορικής μίσους λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας και έκφρασης φύλου.

**Στάσεις που
στηρίζουν
ΛΟΑΤΙ+ Παιδιά
και Νέους/ες:
Παραδείγματα**

Σύμφωνα με στοιχεία από την έρευνα ΛΟΑΤ του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δημοσιεύθηκε το 2020, το 65% των μαθητών/ριών στις χώρες της ΕΕ έχει ακούσει ή παρατηρήσει αρνητικά σχόλια ή συμπεριφορές, επειδή ένας-μία συμμαθητής-ρια / συνομήλικος-ή τους θεωρούνταν ότι είναι ΛΟΑΤΙ (με το ποσοστό αυτό να είναι σημαντικά υψηλότερο σε πολλά κράτη μέλη), ενώ σε αρκετές χώρες 1 στους 5 ΛΟΑΤΙ μαθητές σκέφτηκε να εγκαταλείψει ή να αλλάξει σχολείο επειδή ήταν ΛΟΑΤΙ.¹⁰

Εθνικές έρευνες που διεξήχθησαν σε ΛΟΑΤΙ+ μαθητές/ριες δείχνουν ότι η συχνότητα και η σοβαρότητα της θυματοποίησης συσχετίζεται με τον μέσο όρο των βαθμολογιών του θύματος. Για παράδειγμα, η σοβαρότερη μορφή θυματοποίησης σχετιζόταν με τις χαμηλότερες ακαδημαϊκές επιδόσεις μεταξύ των ΛΟΑΤΙ+ μαθητών/ριών.¹¹ Οι μαθητές/ριες που υφίστανται θυματοποίηση

10 <https://fra.europa.eu/en/data-and-maps/2020/lgbti-survey-data-explorer>

11 Out in the Open: Education sector responses to violence based on sexual orientation and gender identity/expression. UNESCO, 2016

ή διακρίσεις στο σχολείο μπορεί ακόμη να αισθάνονται **αποκλεισμένοι/ες και αποσυνδεδεμένοι/ες από τη σχολική κοινότητα**. Ας σημειωθεί ότι οι ΛΟΑΤΙ+ μαθητές/ριες που ανέφεραν συχνότερη θυματοποίηση σχετικά με τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό ή την έκφραση του φύλου τους διέθεταν **Ιχαμηλότερα επίπεδα αυτοεκτίμησης**.

Από την άλλη πλευρά, **η παρουσία υποστηρικτικών εκπαιδευτικών και λοιπών επαγγελματιών, καθώς και η συμπερίληψη θετικής πληροφόρησης για τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών** συνδέεται άμεσα με την ευημερία των μαθητών/ριών. Σύμφωνα με ερευνητικά δεδομένα από διάφορες χώρες, οι ΛΟΑΤΙ+ μαθητές/ριες που έλαβαν θετικές πληροφορίες από τους/τις εκπαιδευτικούς για τη ΛΟΑΤΙ+ κοινότητα, την ιστορία της και τα γεγονότα που τη σημάδεψαν: (α) ήταν περισσότερο πιθανό να αναφέρουν ότι η μαθητική κοινότητα του σχολείου τους είναι πιο δεκτική απέναντι στα ΛΟΑΤΙ+ άτομα, (β) ήταν περισσότερο πιθανό να αισθάνονται ότι ανήκουν στη μαθητική κοινότητα του σχολείου τους, (γ) ήταν λιγότερο πιθανό να απουσιάζουν από το σχολείο λόγω της έλλειψης ασφάλειας και (δ) ήταν λιγότερο πιθανό να αισθάνονται ανασφάλεια στο σχολείο λόγω του σεξουαλικού τους προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας του φύλου τους. Οι ΛΟΑΤΙ+ και οι μη συμμορφούμενοι/ες με το φύλο τους μαθητές/ριες σε σχολεία που εφαρμόζουν οποιοδήποτε είδος **πολιτικής για την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού ή της παρενόχλησης** ήταν περισσότερο πιθανό να αναφέρουν: (α) ότι οι εκπαιδευτικοί παρενέβησαν σε περιστατικά ομοφοβικών ή τρανσφοβικών λεκτικών επιθέσεων, (β) στο σχολικό προσωπικό περιστατικά παρενόχλησης και επιθέσεων και (γ) ότι η παρέμβαση του προσωπικού σε περιστατικά παρενόχλησης και επιθέσεων ήταν αποτελεσματική.¹²

12 <https://en.hatter.hu/sites/default/files/dokumentum/kiadvany/school-environment-report-en.pdf>

Αν και τα πρωτογενή δεδομένα μας αφορούν σχολικές εμπειρίες, η πείρα των Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών (ΟΚΠ) που παρέχουν υποστηρικτικές υπηρεσίες σε ΛΟΑΤΙ+, καθώς και των εταιρών του έργου Diversity and Childhood, καταδεικνύει ότι **οι μαθητές/ριες, δηλαδή τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα (παιδιά και νέοι/ες) και εκείνα που δεν συμμορφώνονται με το φύλο τους αισθάνονται και μαθαίνουν καλύτερα στο πλαίσιο υποστηρικτικών κοινοτήτων που αναλαμβάνουν δράση κατά του σχολικού εκφοβισμού.**

Οι επαγγελματίες που εργάζονται με ΛΟΑΤΙ+ άτομα θα πρέπει να δημιουργήσουν ένα ασφαλές και συμπεριληπτικό περιβάλλον για όλους/ες/α ανεξαρτήτως σεξουαλικού προσανατολισμού, έκφρασης/ταυτότητας/χαρακτηριστικά φύλου και συγχρόνως να καθιερώσουν μία διαθεματική και θετική προσέγγιση της γνώσης. Πέραν αυτών, θα πρέπει να είναι ενημερωμένοι/ες σχετικά με το ισχύον εθνικό νομικό πλαίσιο και τα ανθρώπινα δικαιώματα που προστατεύονται στη χώρα τους. Επιπρόσθετα, καλό θα ήταν να γνωρίζουν με ποιον τρόπο οι εμπειρίες των διακρίσεων σε διαφορετικούς πολιτισμούς διαμορφώνουν την ψυχολογική πραγματικότητα των ΛΟΑΤΙ+ νέων.

Η απόδοση της δέουσας προσοχής στον σχολικό εκφοβισμό, η στήριξη, η πρόληψη και η αντιμετώπιση της παρενόχλησης αποφέρουν απτά, θετικά αποτελέσματα, όπως επίσης η ίση εκπροσώπηση των ΛΟΑΤΙ+ και η χρήση συμπεριληπτικής γλώσσας και εικόνων. Στόχος μας είναι να καταστήσουμε όλους/ες τους/τις επαγγελματίες που εργάζονται με νέους/ες ικανούς/ές να στηρίξουν τα ΛΟΑΤΙ+ και τα ΜΣΦ παιδιά και νέους/ες σε συνδυασμό με τη δημιουργία συμπεριληπτικών και ασφαλών χώρων στους οποίους όλα τα παιδιά και οι οικογένειές τους θα μπορούν να ευδοκιμήσουν.

Η στήριξη από συνομήλικα άτομα, την οικογένεια, τους/τις επαγγελματίες και την τοπική κοινότητα μπορεί να ενισχύσει σημαντικά τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα νεαρής ηλικίας ή εκείνα που δεν συμμορφώνονται με το φύλο τους. Η στήριξη αυτή μπορεί να συμβάλει στην προστασία τους από τυχόν κινδύνους και στην προώθηση της προσωπικής τους ευημερίας.

Οι επαγγελματίες που εργάζονται με τη νεολαία σε όλους τους τομείς και τα κοινωνικά στρώματα μπορούν να επιφέρουν άμεσο και ουσιαστικό αντίκτυπο στις ζωές όλων των κοινοτήτων. Στο παρόν κεφάλαιο, παρατίθενται συστάσεις και οδηγίες για αποτελεσματική συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα άτομα και ενθάρρυνση καλύτερων θεσμικών πολιτικών.

4.1 Βασικές αρχές για επαγγελματίες που εργάζονται με ΛΟΑΤΙ+ παιδιά και νέους/ες

- Σεβαστείτε τον αυτοπροσδιορισμό κάθε ατόμου και τη σωματική του ποικιλομορφία. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η έκφραση/ταυτότητα φύλου ή/και τα χαρακτηριστικά του φύλου ενός ατόμου δεν πρέπει να εικάζονται βάσει της εμφάνισής του. Η προσπάθεια αμφισβήτησης ή αλλαγής του σεξουαλικού προσανατολισμού, της έκφρασης/ταυτότητας φύλου ή/και των χαρακτηριστικών του φύλου ενός ανθρώπου είναι απαράδεκτη σε κάθε περίπτωση και συνιστά κατάφωρη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Αναγνωρίστε και κατανοήστε ότι ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η έκφραση/ταυτότητα φύλου και τα χαρακτηριστικά φύλου αποτελούν διακριτές έννοιες και δεν είναι απαραίτητα αλληλένδετες. Φροντίστε να είστε σε θέση να τα διακρίνετε, όταν εργάζεστε με ΛΟΑΤΙ+ άτομα.
- Κατανοήστε ότι το κοινωνικό φύλο είναι μία μη δυαδική κατασκευή που επιτρέπει ένα εύρος και ότι η ταυτότητα φύλου ενός ατόμου μπορεί να μην συμβαδίζει με το φύλο που του αποδόθηκε κατά τη γέννηση. Επιπλέον, η ταυτότητα φύλου ενός ατόμου δεν είναι απαραίτητο να εντάσσεται αποκλειστικά εντός του έμφυλου διπόλου. Οι επαγγελματίες οφείλουν να χρησιμοποιούν το όνομα ή την αντωνυμία που έχει επιλέξει να χρησιμοποιεί ένα ΛΟΑΤΙ+ άτομο και δεν πρέπει να επιμένουν στη χρήση του ονόματος που αναγράφεται στα επίσημα έγγραφά του.

- Μην θεωρείτε τη διερεύνηση του σεξουαλικού προσανατολισμού ή τη ρευστότητα στην έκφραση/ταυτότητα φύλου ως αυτόνομα συμπτώματα διαταραχών ή ένδειξη ψυχοπαθολογίας. Η δυσφορία φύλου (κατάσταση κατά την οποία τα άτομα δεν νιώθουν άνετα με το ανατομικό τους φύλο και αναγνωρίζουν την ταυτότητα του φύλου τους στο αντίθετο φύλο από αυτό με το οποίο γεννήθηκαν) δεν είναι ψυχική διαταραχή και δεν πρέπει να θεωρείτε ότι εκφράζεται ή βιώνεται με τον ίδιο τρόπο από όλα τα τρανς άτομα.
- Σε καμία περίπτωση μην παροτρύνετε τα τρανς ή/και τα ίντερσεξ παιδιά και εφήβους/ες να υποβληθούν σε μη συναινετικές ιατρικές διαδικασίες που μπορούν να αναβληθούν έως ότου το ίντερσεξ άτομο είναι σε θέση να αποφασίσει από μόνο του και να δώσει την εν απολύτω επιγνώσει συναίνεση του. Εξάιρεση αποτελούν μόνο οι παρεμβάσεις που είναι απαραίτητες για τη διάσωση της ζωής του ίντερσεξ νεογέννητου βρέφους, παιδιού ή εφήβου. Λάβετε υπόψη ότι το στίγμα, οι προκαταλήψεις, οι διακρίσεις και η βία επηρεάζουν αρνητικά την υγεία και την ευημερία των ΛΟΑΤΙ+ και των Μη Συμμορφούμενων με το Φύλο τους (ΜΣΦ) ατόμων. Παρομοίως, τα θεσμικά (συστημικά) εμπόδια, όπως η νομοθεσία που εισάγει διακρίσεις, έχουν αρνητικές συνέπειες στις ζωές των ΛΟΑΤΙ+ ανθρώπων.
- Δημιουργήστε ένα υποστηρικτικό και θετικό περιβάλλον για τα ΛΟΑΤΙ+ και τα ΜΣΦ άτομα.
- Αναγνωρίστε και σεβαστείτε τις σχέσεις των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων και τη σημαντικότητά τους και θεωρήστε τις ισάξιες με τις ετεροφυλοφιλικές ανεξάρτητα από το αν είναι νομικά αναγνωρισμένες ή όχι.
- Αναγνωρίστε τις προκλήσεις που συνδέονται με τις πολλαπλές και συχνά αντικρουόμενες κανονιστικές αξίες και πεποιθήσεις που αντιμετωπίζουν τα νεαρά ΛΟΑΤΙ+ άτομα που ανήκουν σε φυλετικές και εθνικές μειονοτικές ομάδες, αλλά και σε λοιπές κοινότητες.

- Ενισχύστε τις γνώσεις και την κατανόηση γύρω από τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου μέσω συνεχιζόμενης εκπαίδευσης, επιμόρφωσης, εποπτείας και συμβουλευτικής.
- Αναγνωρίστε ότι τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα ενδέχεται να μοιράζονται κοινές εμπειρίες, όμως είναι μοναδικές προσωπικότητες που έχουν διαφορετικές ανάγκες και ζωές. Για τον λόγο αυτό, είναι σημαντικό να αναγνωρίζετε τις διαφορές αυτές και τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους βιώνουν τις διακρίσεις και τον στιγματισμό. Κάθε άτομο και κάθε ταυτότητα ή εμπειρία που εκπροσωπείται στο ακρωνύμιο (όπως επίσης, όλες οι υπόλοιπες ταυτότητες που δεν αναφέρονται συγκεκριμένα εδώ, αλλά συμπεριλαμβάνονται στο ΛΟΑΤΙ+ φάσμα, π.χ. asexual, queer, non binary άτομο κτλ.) έχει διακριτές ανάγκες και διαφορετικές πραγματικότητες ζωής.
- Αναγνωρίστε και ενημερωθείτε αν υπάρχουν εσωτερικευμένα στερεότυπα. Αναλάβετε τη δέσμευση να δημιουργήσετε ένα κλίμα ασφάλειας και εμπιστοσύνης ως ακρογωνιαίο λίθο της εφαρμογής βέλτιστων πρακτικών και της παροχής θετικών υπηρεσιών.

«Μία θετική εξέλιξη, κατά τη γνώμη μου, είναι ότι οι παθολόγοι συσπειρώνονται ολοένα και περισσότερο γύρω από ομαδικές πρακτικές. Έτσι, αποκτάς μία περισσότερο διεπιστημονική προσέγγιση. Ο/Η παθολόγος συνεργάζεται με τον/την ψυχολόγο, τον/την κοινωνικό/ή λειτουργό...αυτή η συνεργασία διευρύνει την εμπειρογνωσία και διευκολύνει τη διαδικασία της παραπομπής. Μην περιμένετε από έναν/μία παθολόγο να γνωρίζει τα πάντα.» (ΒΕΛΓΙΟ, ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ/ΡΙΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ)

4.2 Πρόληψη

Αποτελεσματικές και κατάλληλες στρατηγικές πρόληψης μπορούν να καταρτιστούν μόνο αφότου προσδιοριστούν συγκεκριμένοι παράγοντες κινδύνου για τη βία που ασκείται κατά ΛΟΑΤΙ+ σε διάφορα περιβάλλοντα, σε συνδυασμό με την παροχή εξειδικευμένων δραστηριοτήτων για κάθε ομάδα-στόχο. Πιθανές ομάδες στόχου μπορούν να είναι οι ακόλουθες:

1. δυνητικοί δράστες,
2. άτομα που πλήττονται από τη βία κατά των ΛΟΑΤΙ+, και
3. φορείς που ασχολούνται με τον εντοπισμό και τη μέριμνα των θυμάτων βίας.

Υπάρχουν πολλοί παράγοντες που μπορούν να ενισχύσουν τις στρατηγικές πρόληψης, όπως η επιπρόσθετη στήριξη των οικογενειών και των τοπικών κοινοτήτων και η δημιουργία ή η βελτίωση των διαδικασιών παρακολούθησης και τεκμηρίωσης για περιστατικά βίας κατά των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων.

Επειδή η βία εναντίον των μελών της ΛΟΑΤΙ+ κοινότητας στηρίζεται σε ευρέως αποδεκτές σεξουαλικές, έμφυλες και σωματικές νόρμες, υπάρχουν δύο βασικά σημεία στα οποία θα πρέπει να επικεντρωθούμε, καθώς θα μπορούσαν να προωθήσουν την επίτευξη μακροπρόθεσμης και διαρκούς πρόληψης:

- **βελτίωση του νομικού συστήματος** προκειμένου να ενδυναμωθούν, να προστατευθούν και να αποστιγματιστούν τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα, συμπεριλαμβανομένων των νέων, μέσω της αποδοχής μίας προστατευτικής νομοθεσίας και συναφών πολιτικών για την καταπολέμηση του ΛΟΑΤΙ+φοβικού εκφοβισμού και μέσω της σύνταξης κωδίκων δεοντολογίας για τους επαγγελματίες υγείας και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης.
- **προσπάθεια για μετατροπή των κοινωνικοπολιτιστικών προτύπων που βασίζονται σε ετεροσεξιστικές αναπαραστάσεις**, αυξάνοντας την ευαισθητοποίηση κατά της ομοφοβίας, της αμφιφοβίας, της τρανσφοβίας και της ιντερφοβίας σε διάφορες κοινωνικές ομάδες και υπηρεσίες.

Όλοι οι επαγγελματίες που εργάζονται με παιδιά ή εκπροσωπούν τα συμφέροντα και τις απόψεις τους μπορούν να κάνουν βήματα για να ευαισθητοποιήσουν την κοινωνία προκειμένου να γίνουν σεβαστά ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η ταυτότητα φύλου, η έκφραση φύλου ή/και τα χαρακτηριστικά φύλου όλων των παιδιών και των νέων.

The background is a solid teal color. In the top-left corner, there is a red rectangle. In the bottom-left corner, there is a large red circle that overlaps the teal background. The text is white and positioned in the upper-middle part of the image, overlapping the teal background and the red rectangle.

**Τι μπορείτε να
ξεκινήσετε να
κάνετε σήμερα;**

5.1. Θετικά και υποστηρικτικά βήματα

1. Διασφαλίστε ένα συμπεριληπτικό και ασφαλές περιβάλλον και στηρίξτε τα παιδιά που είναι ή υπήρξαν θύματα βίας (συμπεριλαμβανομένης της βίας που οφείλεται στον σεξουαλικό προσανατολισμό, την έκφραση, την ταυτότητα και τα χαρακτηριστικά φύλου του θύματος).
2. Αποδεχτείτε και εφαρμόστε πολιτικές (ή ενσωματώστε τες στις ήδη υπάρχουσες) κατά των διακρίσεων και του σχολικού εκφοβισμού στον οργανισμό που εργάζεστε και ειδικότερα, του εκφοβισμού και της βίας που οφείλονται στον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα και την έκφραση φύλου.
3. Εντάξτε ζητήματα σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας/έκφρασης/χαρακτηριστικών φύλου σε δημοσιεύσεις, προγράμματα και στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, με απώτερο σκοπό τη συμπερίληψη και τον σεβασμό των ΛΟΑΤΙ+ ατόμων.
4. Καταρτίστε λεπτομερείς εκθέσεις για περιστατικά σχολικού εκφοβισμού: οι φόρμες που θα χρησιμοποιηθούν θα πρέπει να περιλαμβάνουν τον χρόνο του συμβάντος, είτε αυτό συνέβη μία φορά είτε επανειλημμένα, τον τόπο που έλαβε χώρα, τη μορφή που είχε, το προστατευόμενο χαρακτηριστικό σε περίπτωση εκφοβισμού με κίνητρο την προκατάληψη, την πηγή πληροφόρησης σχετικά με το συμβάν και τα μέτρα που έχουν ληφθεί για την επίλυση του προβλήματος. Οι εκθέσεις αυτές θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για τη συστηματική και τακτική παρακολούθηση του σχολικού εκφοβισμού.
5. Ενσωματώστε το πρόβλημα της ομοφοβικής, αμφιφοβικής και τρανσφοβικής βίας σε όλα τα προγράμματα που αποσκοπούν στην εξάλειψη της βίας και στην προώθηση της ασφάλειας.

6. Επανεξετάστε όλες τις φόρμες που χρησιμοποιείτε για να συμπεριλάβετε επιλογές εκτός του έμφυλου διπόλου τόσο για τα παιδιά όσο και για τις οικογένειες.
7. Διασφαλίστε ότι τα τρανς άτομα νεαρής ηλικίας μπορούν να εκφράσουν ελεύθερα το φύλο τους και να συμμετάσχουν σε όλες τις δραστηριότητες σύμφωνα με την ταυτότητα του φύλου τους, π.χ. χρησιμοποιώντας το όνομα και τον τρόπο ένδυσης που προτιμούν.
8. Βεβαιωθείτε ότι τα τρανς παιδιά και το προσωπικό μπορούν να χρησιμοποιούν αποδυτήρια και τουαλέτες που συνάδουν με την ταυτότητα του φύλου τους.
9. Βοηθήστε στη δημιουργία ομάδων που συγκροτούνται από ΛΟΑΤΙ+ άτομα νεαρής ηλικίας και τους/τις συμμάχους τους.
10. Ενθαρρύνετε τη συμμετοχή του προσωπικού (π.χ. εκπαιδευτικοί, σχολικοί ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, επαγγελματίες υγείας, πάροχοι υποστηρικτικών υπηρεσιών σε θύματα) σε προγράμματα ευαισθητοποίησης ή διαπιστευμένα προγράμματα ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης με θέμα την κοινωνική κατάσταση των ΛΟΑΤΙ+, τα ειδικά προβλήματα και τις ανάγκες των νέων που ανήκουν σε αυτή την κοινότητα.
11. Αποδεχτείτε προσκλήσεις για προγράμματα επιμόρφωσης του προσωπικού και των παιδιών, τα οποία διοργανώνονται από ΛΟΑΤΙ+ και λοιπούς οργανισμούς ανθρωπίνων δικαιωμάτων με θεματολογία που σχετίζεται με τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα/έκφραση φύλου και τα χαρακτηριστικά φύλου.
12. Διενεργήστε τακτικές ανώνυμες έρευνες με παιδιά σχετικά με τη συχνότητα του σχολικού εκφοβισμού και της βίας στο εργασιακό σας περιβάλλον λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των παιδιών.

5.2. Όλοι/ες οι επαγγελματίες που εργάζονται με παιδιά και άτομα νεαρής ηλικίας μπορούν και πρέπει:

1. Να ενδιαφέρονται για την επαγγελματική τους ανάπτυξη και να παρακολουθούν επιμορφωτικά προγράμματα για να εμβαθύνουν στην έννοια του φύλου και την ποικιλομορφία των φύλων και συγχρόνως να αντιληφθούν τη σοβαρότητα του σχολικού εκφοβισμού σε βάρος ΛΟΑΤΙ+ ατόμων.
2. Να συμπεριλαμβάνουν τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα νεαρής ηλικίας και τους γονείς τους σε όλο το εύρος της εργασίας τους και κάθε φορά που εκπροσωπούν νεαρά άτομα και τις οικογένειές τους.
3. Να παρεμβαίνουν όταν οι πελάτες/ισσες, οι μαθητές/ριές τους ή οποιοδήποτε άλλο άτομο περιορίζει, παρενοχλεί και εκφοβίζει ο/η ένας/μία τον/την άλλο/η λόγω φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου.
4. Να σέβονται το όνομα και την αντωνυμία που έχουν επιλέξει να χρησιμοποιούν οι πελάτες/ισσες, οι μαθητές/ριές τους και άλλοι.
5. Να γνωστοποιούν σε όλους ότι αναγνωρίζουν την ύπαρξη και σέβονται την ανθρώπινη αξιοπρέπεια των ΛΟΑΤΙ+ επιλέγοντας τη χρήση συμπεριληπτικής γλώσσας.
6. Να στηρίζουν την προληπτική δράση κατά του σχολικού εκφοβισμού με κίνητρο την προκατάληψη αναπτύσσοντας και υλοποιώντας πολιτικές και προγράμματα πρόληψης.
7. (Εάν είναι μέλη επαγγελματικών ενώσεων), να επισημαίνουν ότι πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή σε ΛΟΑΤΙ+ οργανώσεις που μπορούν να

βοηθήσουν στην καταπολέμηση του σχολικού εκφοβισμού με κίνητρο την προκατάληψη.

8. Εάν υπάρξουν μάρτυρες ή ενημερωθούν για περιστατικά χλευασμού, λεκτικής παρενόχλησης ή σωματικής επίθεσης εναντίον ΛΟΑΤΙ+ και ΜΣΦ ατόμων, να ξεκινήσουν συζητήσεις για το θέμα αυτό σε συνεργασία με άλλους/ες επαγγελματίες που εργάζονται με νέους/ες.
9. Στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, να επαναπροσδιορίσουν τον ενδυματολογικό κώδικα στον χώρο του σχολείου χωρίς να επιβάλλονται συγκεκριμένες επιλογές ρουχισμού ανάλογα με το φύλο. Για παράδειγμα, σε μία σχολική γιορτή, μπορούν να ζητήσουν από τους/τις μαθητές/ριες να φορούν λευκό ρούχο στο πάνω μέρος και μαύρο ή άλλο σκούρο χρώμα στο κάτω μέρος. Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι μαθητές/ριες είναι ευπρόσδεκτοι/ες και ασφαλείς να φορούν τα ρούχα, τα αξεσουάρ και να υιοθετούν το στυλ των μαλλιών που αντικατοπτρίζουν την ταυτότητα φύλου με την οποία αυτοπροσδιορίζονται.

Λίστα πηγών και οργανισμών

The background is a solid teal color. On the left side, there are two large, overlapping red shapes. The top one is a semi-circle-like shape that is partially cut off by the top edge. The bottom one is a larger, more complex shape that resembles a thick, curved line or a partial circle, also partially cut off by the left edge.

UNESCO

[EN.UNESCO.ORG/THEMES/HOMOPHOBIC-AND-TRANSPHOBIC-VIOLENCE-EDUCATION](https://en.unesco.org/themes/homophobic-and-transphobic-violence-education)

Publications on homo- and transphobic violence in the education sector, including *Out in the open: education sector responses to violence based on sexual orientation or gender identity/expression: summary report* (2016), *Global guidance on addressing school-related gender-based violence* (2016), *Bringing it out in the open: monitoring school violence based on sexual orientation, gender identity or gender expression in national and international surveys* (2019).

Human Rights Campaign Foundation: Welcoming Schools

[WWW.WELCOMINGSCHOOLS.ORG/RESOURCES/SCHOOL-TIPS/LGBTQ-INCLUSIVE-SCHOOLS-WHAT/](http://www.welcomingschools.org/resources/school-tips/lgbtq-inclusive-schools-what/)

Human Rights Campaign Foundation's Welcoming Schools is a professional development program providing training and resources to elementary school educators to:

- embrace all families
- create LGBTQ and gender inclusive schools
- prevent bias-based bullying
- support transgender and non-binary students

Stonewall: Schools and Colleges

[WWW.STONEWALL.ORG.UK/SCHOOLS-COLLEGES](http://www.stonewall.org.uk/schools-colleges)

While Britain has made huge strides towards LGBT equality in recent decades, anti-LGBT bullying and language unfortunately remain commonplace in Britain's schools. Nearly half of all LGBT pupils still face bullying for being LGBT. A crucial part of tackling this problem is delivering a curriculum that includes LGBT people and their experiences. LGBT-inclusive teaching ensures that LGBT children and young people, and children and young people with LGBT families, see themselves reflected in what they learn. It also encourages all young people to grow up with inclusive and accepting attitudes.

Πολύχρωμο Σχολείο

[RAINBOWSCHOOL.GR/](http://rainbowschool.gr/)

Το Πολύχρωμο Σχολείο είναι ένας εθελοντικός μη κερδοσκοπικός οργανισμός

από άτομα που οραματίζονται ένα συμπεριληπτικό σχολείο και για τα ΛΟΑΤΚΙ+ παιδιά στην Ελλάδα. Αποστολή του είναι η ενίσχυση της συμπερίληψης σε ζητήματα φύλου, σεξουαλικότητας και σχέσεων ευρύτερα, με έμφαση στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο. Το Πολύχρωμο Σχολείο εστιάζει στην εξάλειψη των διακρίσεων γύρω από ζητήματα σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, έκφρασης φύλου και χαρακτηριστικών φύλου. Στόχος είναι κάθε άτομο στα σχολεία να νιώθει ελεύθερο και ασφαλές, να εκφράζεται μακριά από στερεότυπα, διακρίσεις και αποκλεισμούς. Το έργο του Πολύχρωμο Σχολείου βασίζεται σε πέντε πυλώνες:

Επιμορφώσεις

- Εκπαιδευτικό υλικό
- Ενημέρωση
- Δράσεις συνηγορίας
- Έρευνα

Orlando LGBT+ ψυχική υγεία χωρίς στίγμα

ORLANDOLGBT.GR/

Όραμα του οργανισμού είναι η συνεχώς αυξανόμενη επιμόρφωση των ειδικών ψυχικής υγείας στην Ελλάδα σε θέματα σεξουαλικού προσανατολισμού, χαρακτηριστικών και ταυτότητας φύλου. Στους βασικούς στόχους μεταξύ άλλων περιλαμβάνονται:

- Η καταπολέμηση της ομοφοβίας, της αμφιφοβίας, της τρανσφοβίας και του σεξισμού στις επαγγελματικές πρακτικές και το δημόσιο λόγο των ειδικών ψυχικής υγείας.
- Η επιμόρφωση φορέων που πλαισιώνουν τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα και είναι κομβικοί στην ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη κάθε ατόμου, με κυριότερο αυτών το Σχολείο.
- Η προώθηση της επιστημονικής γνώσης σχετικά με θέματα σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας και χαρακτηριστικών φύλου στους ειδικούς ψυχικής υγείας/ψυχοκοινωνικής στήριξης, μέσω των επίσημων φορέων εκπαίδευσής τους (δηλαδή των προπτυχιακών και των μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών σε ΑΕΙ/ΤΕΙ, καθώς και ιδιωτικών φορέων επιμόρφωσης).

Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

Checklist for a welcoming LGBTQ and gender inclusive school environment:

<https://www.welcomingschools.org/pages/checklist-for-a-welcoming-and-inclusive-school-environment>

Diversity and Childhood (DaC) – Ana Cristina Santos, Mafalda Esteves, Alexandra Santos – Changing social attitudes towards gender diversity in children across Europe (Comparative Analysis on Violence against LGBTI and Gender Non-Conforming Children), 2020.

https://cdn.website-editor.net/95401bffb81f40a3987d30aee8be2c6f/files/uploaded/Comparative_Report_Publication%2520Final.pdf

Homeless in Europe. The Magazine of FEANTSA. LGBTQ Homelessness. Autumn, 2017.

https://www.feantsa.org/download/fea-008-17-magazine_v33480239002912617830.pdf

Out In the open: education sector responses to violence based on sexual orientation and gender identity/expression. UNESCO, 2016.

https://www.right-to-education.org/sites/right-to-education.org/files/resource-attachments/UNESCO_out_in_the_open_2016_En.pdf

Standing up for human rights of intersex people, – Dan Christian Ghattas – ILGA Europe and OII Europe, 2015.

https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/how_to_be_a_great_intersex_ally_a_toolkit_for_ngos_and_decision_makers_december_2015_updated.pdf

Basic concepts and guidelines for Media professionals and students in Theofilopoulos, T. (ed.) Media reporting and reference guide on LGBT issues. -Including three case studies: Croatia, Greece, Lithuania, Athens: KMOP - Social Action and Innovation Center & Colour Youth Athens LGBTQ Youth Community. – Theofilopoulos, T., Paganis, P. (2019).

<https://www.ethos-project.eu/wp-content/uploads/2019/06/Media-reporting-and-reference-guide-on-LGBT-issues.pdf>

ILGA Europe - International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association. – 2015 October. *Glossary.*

<https://www.ilga-europe.org/media/2431>

"What is hate crime?". – OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights – ODIHR. *n.d.*

<http://hatecrime.osce.org/what-hate-crime>

<https://www.colouryouth.gr/wp-content/uploads/2016/06/Nomikos-Odigos-Pes-to-S-Emas.pdf>

<https://transequality.org/issues/resources/understanding-non-binary-people-how-to-be-respectful-and-supportive>

<https://tgeu.org/glossary/>

<https://rainbowschool.gr/teachers/>

https://www.ilga-europe.org/resources/glossary/letter_d

<https://www.colouryouth.gr/terms/>

Diversity *and* Childhood

